

VÄLIS- EESTI

L.-Kallifornia Eesti Seltsi koosolekust osavõtjad (vaata lhk. 20)

ALMANAK № 5. 1934

„POLARIS”

Eesti Kinnitus-Aktsia-Selts

võtab vastu järgmisi
kinnitusi:

Tule-, murdvarguse-, veo-, väärtsaadete-, kasko- (Laevakerede) ja klaasikinnitusi. Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad **Kr. 870.000.**— Seltsi asutamisest peale on kahjude eest väljamakstud üldkokku **Kr. 3.987.028.20.** — Soovieline edasikinnitus! Kahjud likvideeritakse viivitamata!

Juhatus asub Tallinnas, Vana Viru tän. 12.
Kõnetraat 426-66. Telegr. aadress: „Polaris”.

Osakond asub Tartus: Lihaturg 7, kõnetraat 6-75.
Esindajad kõigis linnades ja maakohtades.

A.S. EESTI REISIBÜROO

Peakontor: Tallinn, Kinga tän. 3. Telefon 433-20.
Osakonnad: Tartu, Suurturg nr. 7. Telefon 3-72.
Pärnu: Rüütli tän., Endla majas. Telefon 1-13.
Telegrammi aadress: Erbo, Tallinn ehk Tartu.

Raudteepiletite müük:

- a) kõikidesse kodumaa jaamadesse
- b) kõikidesse Euroopa suurematesse linnadesse.

Laevapiletite müük:

- a) kõikidel kodumaa ja Baltimere liinidel
- b) ookeanipiletid inglise, saksa, prantsuse, rootsi, hollandi, itaalia ja ameerika laevaliinidel, kõikidesse suurematesse ulgumere sadamaisse. Esitus ja agentuur kõikidest suurematest Euroopa reisibüroodest. Rahavahetus ning valuuta ost-müük turistidele. Välismaa passide ja viisumite muretsemine. Ringreisupiletid turistidele terves Euroopas. Õhusõidupiletid „Aero”, „Deruluft’i” ja „Lot’i” liinidele. Kohalikkude omnibusside liinide piletid, o-ü. „Mootor” ja teised.

Nõuanded ja arvestused reisude kohta tasuta. —

VÄLIS-EESTI

ALMANAK

1934. A.

V

6. AASTAKÄIK

Eestile.

(Pühenduseks ülemaailmlise Välis-Eesti päeva puhul 24. nov. 1934. a.)

Ühe õhu ja mulla,

Ühe isade maa,

Ühe põldude kulla,

Ühe kodutee raa,

Ühe vaimu ja vere,

Ühe tahte ja tõe,

Ühe töötava pere,

Ühe taotluste jõe,

Ühe võitluse toeks,

Ühe rahva ma laps.

Ühe töötuse loeks —

Üha sulle mu jaks.

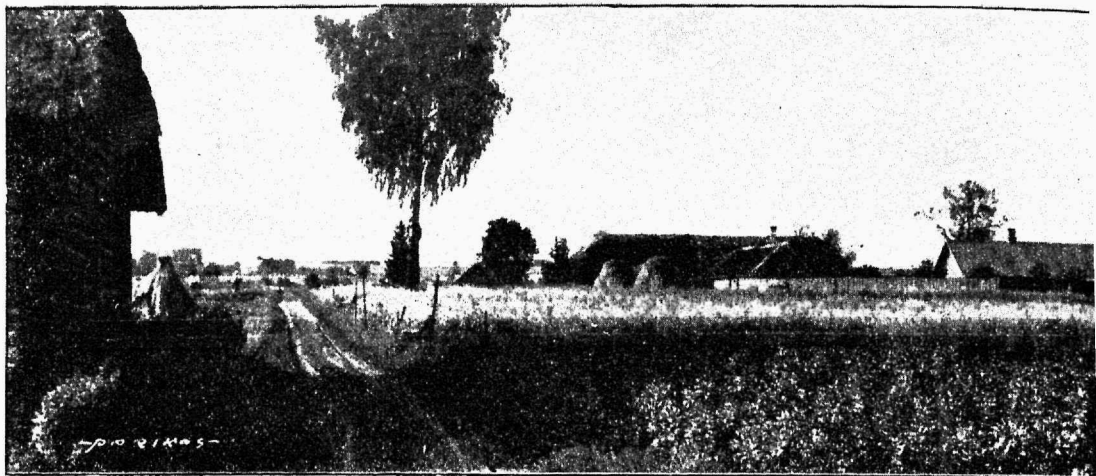
Ühe kestva ma lüli

Ühe saatuse jant,

Ühe ootuse küli,

Ühe südame and.

G. Jaik.

Parikas' foto.

Kodu, sind ma ei unusta iial! . . .
(Väliseestlastele pühendatud laulust.)

ÜLEMAAILMLISE VÄLIS-EESTI PÄEVA PUHUL.

Kongressi otsuste põhjal on määratud üks päev aastas, mida pühitsevad kõik Välis-Eesti organisatsioonid ja mis oleks Välis-Eesti päevaks kogu maailmas.

Välis-Eesti organisatsioonide üheks tegevuse avalduseks on olnud väliseestlaste koondamine pidudel ja koosviibimistel. See on heaks organiseerimise võimaluseks ning pealegi toob ta suurte majanduslike raskustega võitlevatele seltsidele ka ainelist tulu. Ka Välis-Eesti päeval on mõeldud koosviibimiste ja aktuste näol väliseestlasi kaasa tõmata seltsi tegevusele, liikmeid koguda jne.

Välis-Eesti päeva tähtsust rõhutades, peab mainima, et sarnaste päevade korraldamisega on mõeldud ka Kodu-Eestis huvi äratada välismail viibivate suguvendade vastu ja Kodu-Eesti ning Välis-Eesti vahel rahvussidemeid tihendada.

Kuigi väliseestlased on enam-vähem koondunud oma seltside ümber, on kodumaal senini võrdlemisi vähe tutvustatud Välis-Eestit. Meie ajakirjanduses on küll ilmunud sagedasti kirju-

tisi väliseestlastest, kuid need on olnud juhuslikku laadi, kus on kasutatud kaudseid andmeid. Välis-Eesti Ühing lühikese tegevusaja kestel on koondanud enese ümber tegelasi, kes praegu on või varem olnud väliseestlased, või kellel on nendega kokkupuuted, seega olles täiel määral teadlikud Välis-Eesti liikumise vajadusest. Kuid suurem osa meie riigi- ja seltskonnategelastest on jäänud külmaks oma suguvendade-õdede saatusele kaugel võõrsil.

Meie sirguv koolinoorsugu on ebatraditsiooniline neist võitlustest, mis väliseestlased võitlevad, et kaugel võõrsil alal hoida oma rahvust ja kultuuri. Nad ei tea, kui suure visadusega on eestlased omale kodu loonud võõra rahva keskel ning eestlastele rasketes ja erinevates oludes. Aastaid nõudnud agaramate tegelaste vaeva ja suure tahtejõuga on nad viimaks suutnud koonduda ja asutada oma organisatsioonid. Eestlased, kes raskest tööpäevast ülejäänud vabal ajal end suure innuga on pühendanud seltskonna tegevusele, väärivad tunnustust ja olgu eeskujuks tulevastele rahvuskultuuriliste aadete eest võitlejatele.

Sellest suurest tööst on Kodu-Eesti õige vähesel määral osa võtnud. Nagu teada, on Välis-Eesti organisatsioonide üheks suuremaks tegevusvahendiks eestikeelne raamatukogu. Emakeelset kirjandust saavad väliseestlased ainult kodumaalt. Suuremal osal organisatsioonidel ei ole võimalik tellida kallihinnalist kirjandust, kuna neil sageli on küllalt võitlust isegi seltsiruumide üüri tasumisega. Meie kirjastusärid võiksid Välis-Eesti seltsidele nende päeva puhul vastu tulla ja kas või väikesel arvul annetada neile kirjandust, mida Välis-Eesti Ühingu omal kulul laiali saadaks. Meie kohustus ja ülesanne on väliseestlastele kodumaa kultuursalvede kättesaadavaks muutmise.

Eriti suurt puudust tunnevad väliseestlased laste- ja noorsookirjandusest, mille kõrvaldamiseks võiks kaasa aidata meie koolinoorsugu. Igal õpilasel on seisma jäänud raamatuid, mida Välis-Eesti Ühingu kaudu võiks saata samaaalistele väliseestlastele.

Ülemaailmne Välis-Eesti päev peaks kujunema väliseestlaste heaks organiseerimise propaganda hetkeks. Meie suguvennad välismail ei asu mitte sarnastes hulkades koos, et nad organiseerimatult säilitaksid oma emakeele ning nende peale ei mõjuks ümberrahvustamise hädaoht. Suuremaid väliseestlaste asukohti on vaid mõned üksikud. On vaja sarnast hetke, kus organiseerimistöö ja rahvusliku ühtekuuluvuse tunne saavutaks oma kulminatsiooni punkti, et kõige eraldunumaidki rahvaliikmeid kaasa haarata ja liita oma organiseeritud peresse.

Kuid väliseestlaste organiseerimistööd on raskendanud ka omavahelised

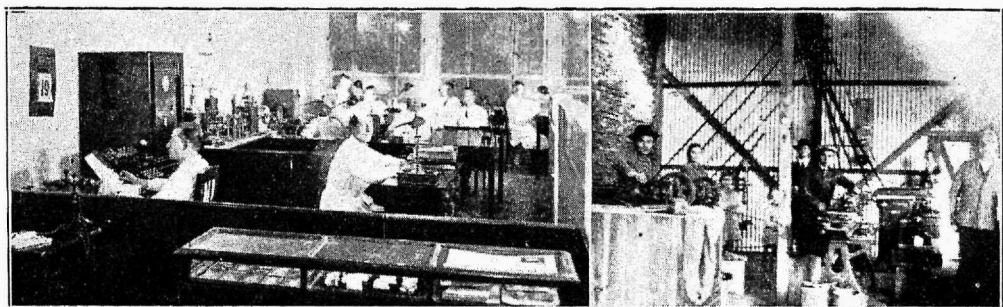
lahkhelid. Järjest kuulduv seltsitegelaselt, et suurem osa eestlastest suhtuvad seltsielule passiivselt. Siin on kaaluvam põhjus siiski klassivahe. Need eestlased, kes parema hariduse või kasvatusel läbi tunnevad end olevat teistest kõrgemal tasemel, hoiavad seltsitegevusest eemale. Kuid just nemad peaksid välismail käed külge panema ning oma eeskujuga ja kaasabiga viima seltsielu kõrgemale.

Teised, kes organiseerimise tähtsust liiga vähe hindavad, jäävad eemale seltsist, öeldes sageli enesele: „mis ma rahast kulutan ja liikmemaksu tasun, see mulle ikka kasu ei too.” Kahjuks hindavad need eestlased liiga vähe vana sõna: ühenduses peitub jõud. Välis-Eesti organisatsioonid on ikkagi tähtsaks koonduskohaks eestlastele, kus nii mõnigi suguvend on saanud väärtusliku abi. Kuigi praegu seltside ümber on koondunud vaid 2—10 prots. kohalikest eestlastest, avaldavad seltsid siiski rahuldavat tegevust. Missuguse suure jõu moodustaksid seltsid aga siis, kui näiteks organiseeritud oleks 50 protsenti kõikidest väliseestlastest!

Need eestlased, kes hõredalt asuvad maailmas ja kellel vähese arvu tõttu puudub võimalus oma organisatsiooni luua, need suguvennad otsigu ühendust ja pidagu sidet kodumaal tegutseva keskorganisatsiooniga — Välis-Eesti Ühinguga.

Eestlased välismail! Mõelge Välis-Eesti päeval oma kauge kodumaa peale, sirutage teine-teisele käe ja unustage kõik väiklased intriigid. Koonduge eranditult kõik oma organisatsiooni ümber ning aidake kaasa rahvus-kultuurilisele tööle!

BoTo

Argentiina eestlased-töösturid.

Eestlase-hambatehniku A. K i p p a s t o töökoda Buenos Aireses. — Eestlase Juhana R u v e n i väike naelavabrik, Buenos Airese eeslinnas.

Eestlaste elu Lõuna-Ameerikas.

Eestlaste arv üksikutes riikides. — Eestlaste pere kirju koosseis. — Elav organiseerimistö. — Väljarändajate töötulemusi.

Brasiilia Eesti aukonsul R. I S E.

Eestlaste arvu Lõuna-Ameerikas võib arvata vähemalt 4000-le. Neist asub umbes 3000 Brasiilias ja 500 Argentiinas. Ülejäänud elavad laialipaisatuna mitmesugustes teistes Lõuna-Ameerika riikides.

I. Brasiilia.

Kõige rohkem eestlasi leidub Brasiilias Sao Paulo linnas ja selle ümbruses. Seal ulatub nende arv umbes 1500-le, ja seisab ka pikemat aega sel tasemel.

Teisel kohal asub Rio de Janeiro, kus eestlaste arv aegamööda, kuid järjekindlalt, juurde võtab. Praegu läheneb Rio eestlaste arv juba 500-le.

Mainimisväärne oleks veel Porto Alegre linn Lõuna-Brasiilias, kus umbes 30 eestlast elab.

Eestlasi on Brasiiliasse asunud nii enne kui ka pärast maailmasõda. Suurim osa on siiski tulnud Brasiiliasse 1924.—1926. aastatel, s. o. siis, kui veel võimalik oli Brasiiliasse priisõitu saada. Kõik need, kes enne maailmasõda Brasiiliasse tulid, on praegu enam-vähem heal järjel. Teine asi on aga nendega, kes tulid pärast sõda. Ka siin võib ära märkida, et need, kes omal kulul tulid, harilikult ka rohkem edasi jõudnud on, kui priisõiduga tulijad. See on sellega

seletatav, et omal kulul tulijad ka veidi raha kaasa töid, ja üldse soliidsemad ja edasipüüdlikumad olid. Brasiilia eestlaste õnnetuseks kasutas seda priisõidu võimalust kaunis suur hulk õige alaväärtuslikku elementi. Ühes tõsiste väljarändajatega tulid kaasa igasugused joomarid, kergemeelsete elukommetega või muidu tumeda minevikuga isikud, kellel kodumaal nii-kui-nii midagi enam kaotada polnud, kes aga lootisid uues maailmas uut ja õnnelikumat elu alata. Muidugi ei tulnud suuremal osal neist uuest elust midagi välja. Selle vastu aga kiskusid nad hulga nõrgema iseloomuga eestlasi enesega kaasa ja pookisid ka neile omad pahed külge. Võib ütelda, et kogu priisõiduga väljarändamine 1924.—1926. aastatel sündis meil ainult seiklusehime tuhinal ja pettekujutuste ning valejuttude varal. Inimesed sõitsid täiesti ettevalmistamatult ja väga kergemeelselt tundmatule maale, ilma et neil oleks olnud vähematki aimu, kuhu nad sõidavad ja missugustes oludesse nad satuvad. Asuti lihtsalt teele, saagu edaspidi mis saab.

Kui aga viimati päralt jõuti, siis selgus, et seda paradiisi ja kullamaad olid kõik enesele hoopis teisiti ette kujuta-

nud. Pettumus ning ahastus oli seetõttu kõigil suur. Mitte, et see elu Brasiilias nii võimatu hirmus ja halb oleks olnud, vaid ennem sellepärast, et ta hoopis teistsugune oli, kui seda olid paljud enesele ette kujutanud. Ka nägi igatiüks varsti ära, et ta troopikamaa oludesse hästi ei sobi, ja et ta võõra rahva keskel, pealegi veel keelt tundmata, täiesti saamatu, eluvõõras ja abitu on. Igäuhele selgus, et kaasatoodud vaimline pagas ja oskus siin elamiseks on liialt väikesed ja puudulikud, ja et kogu elutarkust tuleb nüüd algusest peale uuesti ümber õppida. Teadmatuse, saamatuse ja kogemuste puudumise tõttu sattus nii mõnigi väljarändaja ka veel petiste kätte. Ja keda siis võõramaalastest petised ei suutnud varast puhtaks teha, seda puistasid omad kaasmaalased. Kahjuks leidsid tolaaegsete väljarändajate seas küllalt südametuid isikuid, kes oma kaasmaalaste saamatust ja puudulikku haridust kasutasid ning neid omakasu pärast veel suuremasse hukatusse saatsid.

Kellel rohkem haridust või kindlam iseloom oli, need said varsti kõigist raskustest jagu. Nad õppisid keele ära ja tarkemad ka mõne ameti. Ühtlasi sellega hakkas ka nende käsi paremini käima. Kõik nad on tänapäevani oma teenistusega rahuldavalt läbi saanud, kuigi ainult vähesed on suutnud teenistusest midagi kõrvale panna.

Mõnedel aga ei leidunud oskust ega tahtejõudu, et uute oludega kohaneda ja nad sattusid selle läbi raskustesse. Üksikud neist hädaldavad tänapäevani abi järele kodumaalt.

Kolmandad andusid oma pahedele, eestkätt joomisele, õnnemängudele või jälle kergemeelsele elule.

Praegu on olukord Brasiilias juba tublisti muutunud. Kriisi tagajärjel on ka eestlased õppinud kainemalt ja tõsisemalt elule suhtuma. Igasuguseid petiseid, mürgeldajaid ja joomareid jääb ikka vähemaks. Ühed kaovad silmapäriselt ei tea kuhu, teised surevad, kolmandad asuvad tõsisemat elu elama. Kuid kõige selle peale vaatamata on nende

Buenos Airese eestlased võtavad vastu 12. juunil s. a. Eesti konsulit R. Iset.

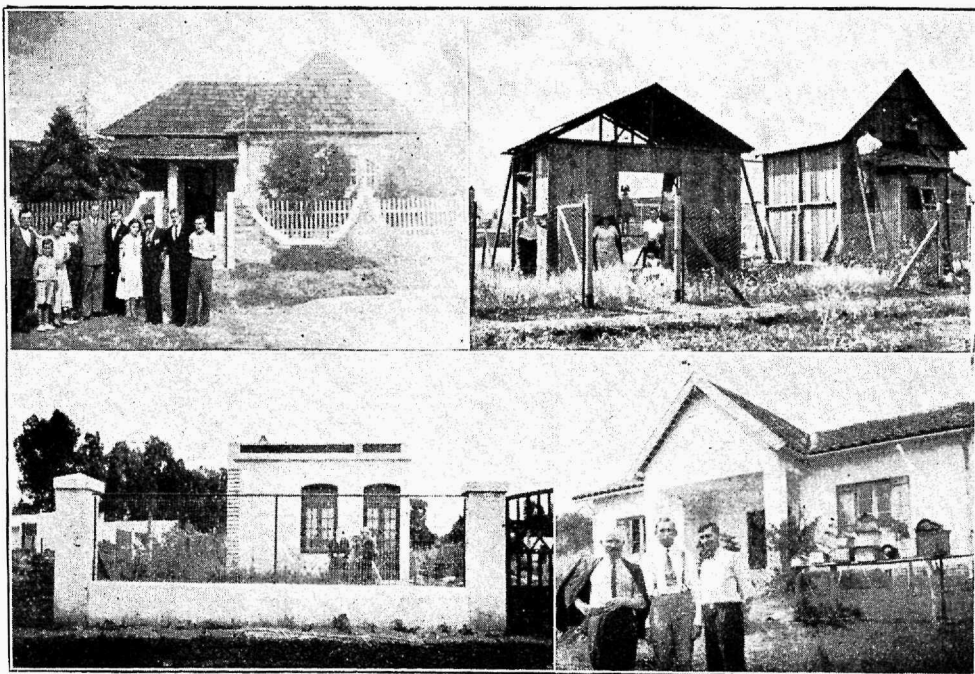
arv veel praegugi küllalt suur, nii et Eesti seltsielu Brasiilias ja eestlaste hea nimi selle elemendi väljaastumiste all kannatab.

Siin tuleks avaldada erilist kiitust Eesti seltsi tegelastele Brasiilias, sest kõikide raskuste peale vaatamata on seni alati leidunud eesti mehi, kes oma värsket jõudu seltsi tööle rakendasid siis, kui mõnel seltsi eestseisuse liikmel jõud ja kannatus otsa lõppes ja ta kõigele käega lüües tagasi astuda otsustas. Ainult see piiratud grupp teadlikke eestlasi-seltsitegelasi on oma ennastalgava tegevusega Eesti seltsitegevust Brasiilias

Sao Paulo eestlane — politseinik Joh. Bauer vestleb eestlastega.

Joh. Bauer kannab käisel rahvuste lipukest kelle keelt ta kõneleb; muude seas on ka eesti lipuke.

Lõuna-Ameerika eestlaste majad.

1. Kingisepp Joh. Nigulli maja Sao Bernardos, Sao Paulo lähedal. 2. H. Jock'i ja J. Karro majade ehitamine Buenos Airese lähedal. 3. Karl Kappeti maja Buenos Aireses. 4. Kalju fazenda hoone Sao Paulo osariigis; seisavad vasakult: Ed. Kallju, konsul Rud. Ise ja Karl Maaroos.

alal hoidnud ja ka edasi viinud, kuna suur mass loiult pealtvaatajaks jäi. Nii on Sao Paulo Eesti seltsis liikmemaksu maksjate arv ainult harukordsetel aastatel 100-ni ulatanud, kuigi seal kaugelt üle 1000 eestlaste elab ja suurematele piduõhtutele kuni 600 eestlast ilmub. Kuid kõigi nende raskuste peale vaatamata läheb Eesti seltsielu Brasiilias ikkagi paremale tulevikule vastu.

Läinud aastal oli Sao Paulo Eesti Abiandmise- ja Hariduselts „UUS KODU”, mis suurim eesti selts Lõuna-Ameerikas, peaaegu surmaunne suikumas. Selts oli sattunud võlgadesse ja paljudele paistis, et enam pääsmist pole. Kuid just siis, kui seisukord paistis täiesti lootusetu olevat, leidis grupp mehi, kes teisi, paremaid eestlasi, üles õhutasid seltsi päästmiseks ennast tööle rakendama. Leiti seltsile uued, endistest paremad ruumid. Need ruumid aga tarvitasid põhjalikku remonti, sest neis oli pikemat aega asunud üks saapavab-

rik. Seinad olid seetõttu mustad ja ära lõhutud, põrand täis auke ja masinaõlist läbi imunud. Remondikulud olid niivõrd kõrged, et võlgades sipleval seltsil polnud võimalik sarnaseid suuri kohustusi oma peale võtta.

Arukamad eestlased otsustasid need ruumid siiski üürida ja kogu remont omal jõul läbi viia. Tehti hoogsat kihutustööd, et eestlased tuleksid uusi seltsiruume ise korda seadma, igaüks omal alal. Samal ajal tehti ka rahaline korjandus materjalide muretsemiseks. Nii kihutustööl kui ka korjandusel olid ootamata head tagajärjed. Eestlased tulid igalt poolt, ning igaüks hakkas omal alal tegutsema. Ja et eestlasi leidub igal erialal, siis saadi hästi oma jõuga läbi. Ehitustöölised krohvisid seinu, maalrid tegid maalritööid, elektritöölised seadsid valgustuse korda, puutöölised parandasid põrandat, mööblitegijad valmistasid uusi toole juurde või parandasid vanu, naisliikmed õmblesid lavale eesriiet või

Lõuna-Ameerika eestlaste majad.

1. Kaarel Tammiku maja Sao Bernardos, Sao Paulo lähedal. 2. Jaan Karro maja Buenos Airese eeslinnas. 3. Prl. Anna Voiti' maja Buenos Airese eeslinnas. 4. Johannes Valgerist oma maja ehitamas Buenos Aireses. 5. Kingsepp Reinhold Toomi' maja Sao Bernardos. 6. Heinrich Jock'i maja Buenos Airese eeslinnas. 7. Viktor Blumfeldti maja Buenos Aireses, ehitud eesti lippudega. 8. Vabrikutöölise Pentuse maja Sao Bernardos. 9. Hra Hausi kanafarm Bernalis, Buenos Airese lähedal. 10. Richard Sõerdi' maja Buenos Airese eeslinnas.

aknaile kardinaid, isegi 2 toredat punasest vasest kroonlühtrit valmistasid vasesepad uue pidusaali jaoks. Keda teisi kasutada ei saadud, see pandi põrandalt õlijälgi ja mustust maha kaapima. Mitme nädala jooksul töötati sarnaselt vaimustusega, kõik õhtud ja pühapäevad läbi. Kes kaugemal elasid, need jäid isegi seltsi ruumidesse öömajale, et mitte kodukäimise peale aega raisata. Ja siis lõpuks oligi kena pidusaal õige ilusa näitelavaga valmis.

Uute seltsiruumide kordaseadmine oli eestlasi jälle üksteisele lähemale viinud

ja üldist huvi seltsi vastu tõstnud. Juba esimesed paar piduõhtut uutes seltsiruumides andsid nii palju sissetulekuid, et selts suutis kõik omad võlad kinni maksta.

Kuid sellel üldisel vaimustusel oli ka veel teine tagajärg. Nimelt hakkas varsti Sao Paulos ka eesti kuukiri „UUS KODU“ ilmuma. See nägus ja igatepidi meeldiv kuukiri ilusal kriitpaberil oli nagu loodud selleks, et muutuda kõikide eestlaste häälekandjaks Lõuna-Ameerikas. Ka oli tema hind igahuhele täiesti kättesaadav. Kuid suurema osa

eestlaste loidus oli ka siin suureks takistuseks. Kuukiri anti välja 300 eksemplaris, kuid ära müüa ei suudetud rohkem kui paarkümmend. Praegu on grupp eestlasi kuukirja seltsilt üle võtnud ja annab teda välja juba omal riisikol nime all „Meie Kodu”. On lootusi, et see kuukiri siiski püsima jääb, eriti siis, kui ta seltsi kätte tagasi läheb ja Eestist mõne toetuse saab.

Ka Rio de Janeiro eestlased organiseeruvad tänavu ja asutasid oma linna „UUS KODU” iseseisva osakonna.

Peale Sao Paulo ja Rio de Janeiro linnade, kus eestlasi rohkem ja nad organiseerunud, elab eestlasi väikesel arvul ka teistes Brasiilia linnades ning maal põllutöölisena või asunikena.

Asudes maale elama pole eestlased loonud suuremaid asundusi, nagu lätlased, vaid elavad üksikult või väikestes gruppides mitmel pool mööda laia Brasiiliat. Kõige rohkem leidub sarnaseid grupe või üksikuid asunikke Sao Paulo ja Minas Geraes'i osariikides. Esimestel aastatel tuli neil kõikidel palju vaeva näha ja vahest isegi viletsust kannatada, kuid praegu on kõikide käekäik paranemas ning üksikutel käib käsi isegi hästi.

Ka leidub Sao Paulos kaugelt üle 100 eesti perekonna, kes oma majades elavad. Harilikult asub sarnane majakene eeslinna raioonis, kus maakrunte veel väljamaksu peale müüakse. Ostetud krundile ehitatakse siis oma käte jõul aegamööda maja valmis. Harilikult ehitatakse majas ainult üks tuba valmis, selle toa ehituse ajal aga elatakse siinsamas kuuri all. Esimesele toakesele ehitatakse mõne aja pärast teine juure, ja nii kasvab maja suurus aastate kestel. Sarnaseid ühe- ja kahetoaga veel lõpulikult väljaehitamata maju leidub Sao Paulos kaunis palju. Kuid suuremaid ja enam-vähem juba lõpetatud maju leidub ainult üksikutel eesti perekondadel. Ka on ainult vähestel krunt ja maja võlgadest täiesti vabad. Suuremal osal aga jatkub maksmist veel mõneks ajaks.

Maale asunud eestlased elavad suuremalt jaolt põllutööst ja karjakasvatu-

sest. Linnade lähedusse elama asunud katsuvad õnne sea- ja linnukasvatusega, vahest ka aiavilja ning puuvilja kasvatamisega. Ka on mõned eesti perekonnad hakanud siidiusse kasvatama, misugust tööd naised ja lapsed kõrvaltöona hästi ära teha suudavad.

Mis puutub linnadesse elama asunud eestlastesse, siis töötab suurem osa neist päevatöölisena vabrikutes ja igasugustel ehitustöödel. Paljud töötavad ka käsitöö alal. Kaubanduslikul alal töötavaid ei leidu kuigi palju. Siis on veel paarkümmend eestlast astunud politseiteenistusse ja peavad Sao Paulo linna tänavatel korda. Kõrgematel kohtadel teenivad eestlasi leidub õige vähe. Nende üldarv ei ulatu vististi kolmekümnenegi.

Üliväike haritlaste protsent annab ennast ka seltsi elus valusasti tunda. Kahjuks pole ka neist vähestest paremale elujärjele välja jõudnud eestlastest eesti seltsielule Brasiilias kuigi suurt kasu, sest nimetatud eestlased elavad laialipaisatult üle kogu Brasiilia.

Üldkokkuvõttes võib siiski ütelda, et eestlased ka Brasiilias näidanud on, et nad kultuuriliselt paljudest teistest rahvustest tublisti ees on. Ilma ühegi toetuseta väljaspoolt on nad oma seltsielu arendamises kaugemale jõudnud kui paljud teised rahvad, kellel oli riiklik toetus. Ei ole seda arengut suutnud takistada ei haritlaste üliväike arv, ei raske kriisiajad, ega ka suure massi loidus. Eesti asja on Brasiilias ikkagi jõud- sasti edasi viidud ja tänapäev võivad Brasiilia eestlased-seltsitegelased oma tööle rahuldustundega tagasi vaadata. Loodame, et see nii ka tulevikus edasi jääb, ja et eestlased Brasiilias oma kultuurtegevusest kunagi ei väsi, ning et nad samas rahvuslikus vaimus alati edasi tegutsevad.

II. Argentiina.

Argentiina eestlastest elab suurem osa Buenos Airese linnas. Nad tegutsevad seal mitmesugustel aladel nii tööstuses kui ka kaubanduses. Samuti, nagu Brasiilias, töötab ka siin hulk eestlasi päevatöölisena vabrikutes ja töökodades. Kuid peale nende leidub seal suu-

remal arvul ka veel käsitöölisi ning haritlasi kuupalgalisi. Iseseisvaid ei leidu ka Argentiinas kuigi palju.

Et Argentiinas eestlaste-haritlaste protsent tunduvalt kõrgem on kui Brasiilias, siis on sellega ka seletatav, et Buenos Airese eestlased juba paljude aastate eest omale eesti seltsi asutasid, kuna Rio de Janeiro eestlased, keda arvu poolest umbes sama palju, alles selle aasta alguses nii kaugele jõudsi, et suutsid Rio de Janeiro omale „UUS KODU” osakonna avada.

Kuna möödunud aasta lõpuni oli Buenos Aireses isegi kaks eesti seltsi. See väärnähe on nüüd sellega kõrvaldatud, et mõlemad seltsid hiljuti ühinesid. Nende asemele loodi uus selts nimetusega — Buenos Airese Eesti Selts „ESTONIA”.

Oma võrdlemisi väikese arvu peale vaatamata on Argentiina eestlased ikkagi suutnud oma seltsielus edurikkalt tegutseda ja väarikalt esineda. Kahjuks pole Buenos Airese eestlased seni suutnud asju nii korraldada, et seltsiliikmete vähese arvu peale vaatamata seltsil ikkagi omad alalised kooskäimise ruumid oleksid. Seni on kooskäimise kohaks kasutatud ühe kohvik-restorani tagumisi ruume. Piduõhtute jaoks aga üüritakse vastavad ruumid mõnelt teiselt seltsilt.

Samuti, nagu Brasiiliasse, on ka Argentiinasse tulnud eestlasi nii enne maailmasõda kui ka pärast seda. Enne sõda Buenos Airesesse elama asunud eestlastest on suurem osa kaunis jõukale jär-

jele jõudnud. Kahjuks aga on nad suu-remalt jaolt oma rahvusest võõrdunud. Ainult vähesed neist on oma rahvusest tänapäevani huvitatud ja seltsielust tegelikult osa võtnud.

Võrreldes Argentiina eestlaste majanduslikku olukorda Brasiilia eestlaste omaga, arvan, et Argentiina eestlased ikkagi vähe paremini edasi jõudnud on ja ka kultuursemates oludes elavad, kui Brasiilia eestlased. Siiski pole see vahe kuigi suur, ja nii Argentiinas kui ka Brasiilias leidub viletsuses vaevlevaid kui ka kaunis heale järjele väljajõudnud eestlasi. Arvan, et Argentiina jahedam kliima meile põhjamaalasele rohkem sobib, kui Brasiilia troopikamaakliima, ja sellepärast Argentiina eestlased ka suutsid osutada suuremat tahtejõudu eluvõitluses. Selle tagajärjel on nad rohkem edasi jõudnud.

Eestlaste olukord teistes Lõuna-Ameerika riikides on umbes seesama, mis Brasiilias või Argentiinas.

Kokkuvõttes võib ütelda, et see, kes mõnda eriala hästi tunneb ja tööd ei põlga, igal pool üle maailma rahuloldavalt ära elada saab. Muuseas saab ta seda ka Lõuna-Ameerika riikides. Samuti õige on, et suurtes riikides on laiemad olud ja suuremad edasipääsemisevõimalused. Kuid oma südame põhjani rahul ja õnnelik olla võib inimene ainult oma kodumaal, oma sünnipaiga läheduses ja oma rahva keskel. Sellepärast mõtelgu igaüks hästi järele, enne kui ta võõral maal õnne katsuda otsustab, eriti veel maades, mis teisel pool ekvaatorit asuvad.

Üäliseestlased,

omandage album

„Organiseeritud Üälis-Eesti”

Sumadaniga läbi tollimüüride.

Kuidas kuskil reisijate pagasit revideeritakse. — Viperusi tollirevideerimisel. — Meetodid ja võtted. — Tollirevisjon Eestis.

Reisijale suuremaks nuhtluseks on igatahes vist küll igasugused tollikontrollid piiridel. Isegi kõige tagasihoidlikum ja viisakam tolli läbivaatus on küllalt eksitav ja segav. Kujutage ainult ette, et reisite paljude pakkidega, sumadanidega, mis viimase võimaluseni kiilutud täis ja kuhu iga asjakene ära mahutatud suurima ruumi kokkuhoiu püüdega. Aga siis tuleb äkki tollikontroll. Ametnik ajab oma käe sumadani ja püüab ikka harilikult seda näha, mis on sumadani põhjas (kusjuures pealmised asjad vahest päris hõlpsasti silmapaari vahele jäävad). Ametnikulegi ei ole see tihti sugugi meeldiv ülesanne sorida võõrastest asjadest, mis tihti üldse võõraste silmade jaoks pole määratud ja mille vaatlemine asja omaniku sunnib punastama, eriti kui tegemist on daamidega. Pärast revideerimist püüate asjata oma asju uuesti sumadani tagasi litsuda, aga nii kui nõiutud ei taha need nüüd enam kuidagi sinna mahtuda. Te pressite põlvtega, surute kätega, ajate kortsu ja kägarasse oma korralikult volditud tagavarauilikonnad, lõhute koguni mõne õrna asjakese, vannute siis, higistate, närveerite ja saate viimaks kuidagi sumadani pooled rihmadega ühendada, jättes irvitama suure vahe, kui naeraks sumadan teie jõuetuse üle.

*

Liikudes ringi mööda seda maakera kamarat aastaid tagasi, oli mul küllalt kokkupuuteid igasuguste tollirevisjonidega, kõige põhjalikumatest sorimistest kuni kõige pealiskaudsema pakkidega välispidise vaatlemiseni. Eriti läbisõitudel teistest riikidest on tihti tüli ja riidu palju. Nii mäletan mõnedki pahanavad momendid Lätist läbisõidul, kus harilikult tollirevisjoni toimitakse väga põhjalikult. Mitmete asjade sissevedu,

mis mujale lubatud, on olnud Lätis keelatud, ja siis on läbisõitjal tööd selgitamisega, et keelatud artikleid ta üldse Lätisse ei kavatsegi jätta, vaid otse nendega edasi sõidab. Aga kust ametnik teab? Korraldus on korraldus. Ja reisijal ei ole siis muud teha, kui laseb plommida kinni oma sumadaniid ja annab need pagasisse, loobudes oma kultuuriliste ja hügieeniliste nõuete rahuldamisest Läti piires, sest vastavad vahendid on plommi all. Kuid mitte ainult Lätis, vaid ka mujal tuleb vahest niisugust abinõu kasutada. Nii viimati Itaaliast kodumaale sõites olin sunnitud samadel põhjustel oma koguka sumadani plommituna andma pagasisse, makstes kõik veokulud kuni Varssavini ja lootes sellega igasugustest tollisekeldustest pääseda kuni Poolani. Aga vale! Kõik ei lähe alati nii ilusti kui kavatsetud. Kui ühekorra Varssavi jõudsin ja oma sumadani hakkasin otsima, selgus, et teda ei ole. Pidi tulema minuga ühes rongis, aga polnud! Mis nüüd teha? Kas Varssavi istuma jääda ja sumadani järgijõudmist oodata? Aga see polnud võimalik, sest raha oli viimase pennini otsas. Viimane raha oli tehtud sõidupiletiks. Söömisega tuli nii kui nii kannatada Tallinnani. Sumadani transporteerimine pagasis oli osutunud ootamatult kulukaks ja lõõnud eelarvesse ettenägematu augu.

Suures mures hakkasin uurima lähemalt oma pagasi piletit. Märkasini, et sellel teisele poolele mitmel keelel midagi peenikeselt on trükitud. Siit selgus mulle äkki tõde, et mu sumadan juba Itaalia-Austria piiril istuma oli jäänud, sest sedel pajatas, et reisija peab piiril ise tulema pagasivagunisse ja oma pagasi ette näitama. Kust võisin mina seda oletada, sest sumadan oli plommitud kinni ja määratud transiidina

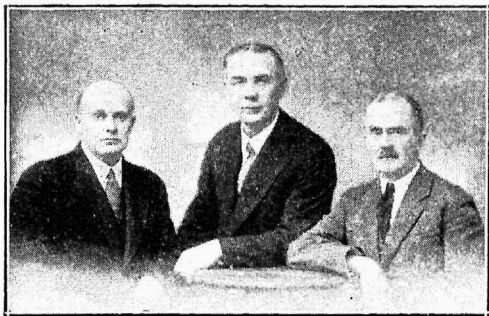
otse Poolasse! Milleks siis veel ettenäitamised! Arusaadav nii, et Itaalia-Austria piiril magasin sügavaimas rahus ja unisena ei mäletanud isegi vähe- matki passi kontrollist.

Alles kuu aja pärast nägin oma su- madani. Üks Tallinna speditsooniäri toimetas sumadani mulle järgi. Kuid selle tõttu läks mu sumadani sõit Roomast Tallinna märksa kallimaks kui mu oma reis...

Üldse peab märkima, et kõige raskem ja tülikam on rännata Euroopas. Kes kõik Euroopa reisu vintsutused läbi tei- nud, sel on hiljem übermaailma reisi- mine lapseasi.

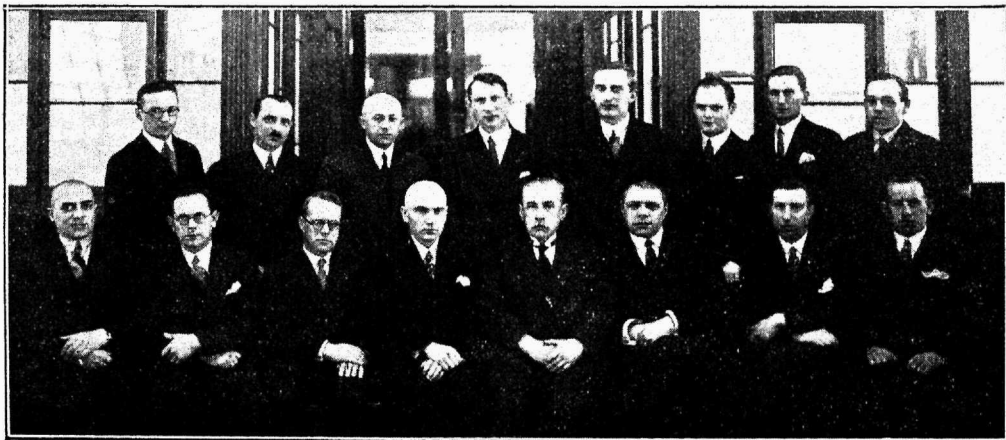
*

Uues maailmas, kus võiks loota ka tol- lirevisjoni alal mingisuguseid uudiseid, toimub see aga päris euroopalikult. Sa- masugused pagasi revideerimised, kui Euroopaski igas tollipunktis. See toi- mub väga viisakalt, korrektselt, enama- sti õige pealiskaudselt. Siiski on Ühend- riikide tollirevisjon oma põhjalikkusega tuntud. Võib olla, on sealsed tolliamet- nikud tõesti suured psühholoogid, nagu tõendatakse. Oskavat juba näo ja ini- mese välimuse järgi otsustada, kas tal midagi keelatud on kaasas või mitte. Räägitakse, et Ühendriikide tollivõimu-

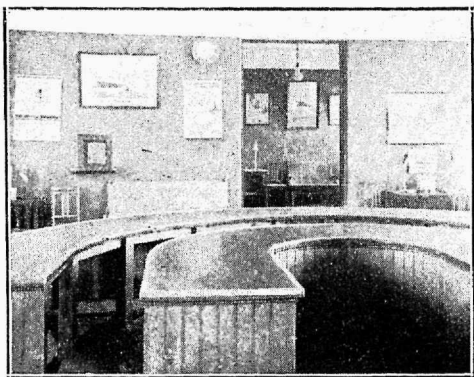
Tallinna tolliametkonna juhid.
Vasakult paremale: Tolliinspektor
Erich Espe, abiinspektorid Peeter
Salm ja Voldemar Bodisco.

del juba Euroopas olevat oma agendid, kes siit Amerikasse sõitjaid silmas pea- vad ja siis juba ette teadustavad, mida keegi omaga ühes toob. Muidugi tarvi- tatakse sarnaseid abinõusid ainult „suu- remate kalade” suhtes. Igapäevasele väikesele kodanikule ei hakka keegi nii palju aega ja tähelepanu kulutama. Ka laevadel sõitvat mõnikord oma agendid ühes, kes reisijatega sobitavad sõprust ja välja uurivad, mida keegi kavatseb läbi viia ja siis sellest varakult tollivõi- musid informeerivad. Muidugi on siis reisija hirmus hämmastunud, kui tolli- ametnik tema kõige salajasema ja kava- lamalt leiutatud peidukoha ilma suure-

Mehed, keda reisijad kiruvad.

Tallinna tollirevidendid, 1. rida: Pull, Mändmets, Kikka, Pärsimägi, Schilling, Brachmann, Plepenberg ja Kiviit; 2. rida: Tints, Lemberg, Vunder, Sepping, Blumenfeldt, Grönberg, Tiik ja Torrim.

Reisijate bagasi revideermise ruum Tallinna sadamas. Pakid asetatakse sisemisele, hobuserauakujulisele lauale, kust revideerijad, kes asuvad kahe „hobuseraua“ vahel, peale revideerimist tõstavad need välisele lauale. Reisijad mööduvad kahelt poolt laua otsast ja saavad pakid kätte väliselt laualt.

ma vaevata avastab. See tõstab suuresti tolliametnikkude autoriteeti, kuna reisija ei oska omale ju kuidagi selgitada, kuidas ametnik kõik nii hästi kohe teab, kui loeks ta mõtteid. Jääbki muidugi ainuke seletus, et ametnik on suur „psühholoog“...

*

Muide, peab märkima, et kõikide maade tollikontrollidel on suur sarnadus, kui oleks tolliametnikud kõik tulnud ühest koolist. Ühesugused meetodid revideerimisel, ühesugune kahtlustav huvi igasuguste tundmatute ja salapärase esemete vastu jne. Nagu, näiteks, mõned head aastad tagasi Ühendriiges, kus tolliametniku tähelepanu

köitsid Eesti kilukarbid, kuna need oma vormilt ja välimuselt siis Ameerikas veel täiesti tundmatud olid. Üldse iga kinnine ese, mille sisu ei pääse vaatlema, on ju kahtlusväärne. Teab, mis seal kõik süütu välimuse all võib peituda! Näiteks, piiritus... Või briljandid... Aga seekord läks korda umbusku võita siiski lihtsa seletusega ja kaubad jäid avamata. Või nagu teinekord Uus-Merimaal, kus ametniku tähelepanu köitsid ilmutamata filmikarbid. Juba ta ilme kõneles, et väga kahtleb selles, kas karbis ongi filmid või koguni mõni keelatud kaup. Kuid avada ka ei tohi, siis läheb film rikki. Raske seisukord ametnikule!... Viimaks ikkagi usaldati ausat nägu või, vähemalt — katsuti usaldada.

Rohkem erinevad aga ametnikud viisakuses ja reisijatega käitumises.. Kui mõnel pool ametnikud toimivad kõige põhjalikumagi puistamise sellise südamlikkuse ja sõbralikkusega, et kuidagi nende üle ei saa pahandada, siis teisel juba üksi ametniku esimene kõnelus ja esimesed liigutused võivad ajada kopsu üle maksa, eriti neil, kel need organid väga liikuvad... Meie armas naaber lõunapool on selles vist mõnelegi jätnud mälestusi.

Huvitav muidugi, mis võõrad küll Eestist selles asjas arvavad. Ei ole kahtluseks kuulnud. Isiklikult pean aga kiitma. Vähemalt viisakusele on ikka suhtunud viisakusega. Ja seegi on juba hea asi.

R.

Vaimulik rongikäik piiskop B. Rahamäe ametisse õn-
nistamise puhul.

Valges rüüs piiskop B. Rahamägi, tema taga välismaa piiskopid.

Kodumaa sõnumid.

Poliitilises elus on leidnud aset äsjamöödunult üpriski suuri sündmusi, mis omavad suurt tähendust tervele meie edasise poliitilise elu arengule.

Siseministriks ja ühtlasi peaministri asetäitjaks nimetati juba paar-kolm kuud tagasi K. Einbun d. Lisaks temale määrati septembri keskpaigu siseministri abideks E. M addison ja H. Kukke. Viimase kätte on koondatud informatsioon valitsuse tegevusest ja riikliku propaganda juhtimine.

Peale selle kirjutas riigivanema k. t. alla dekreedid, millega kaitsevägede ülemjuhatajale antakse õigus osa oma ülesandeist panna vastavaile kaitseväge ülematele või kodanlikele võimudele. Seega kaitseväge ülemjuhataja vabaneb väikeste karistuste määramisest mitmesuguste eksimuste eest.

Samuti pikendas riigivanema k. t. kaitseesirukorda üheks aastaks, s. o. 12. septembrini 1935.

Riigikogu astus kokku riigivanema k. t. K. Pätsi nõudel erakordseks istungjärguks 28. sept. k. a. Kuna senine riigikogu esimees K. Einbund läks valitsusse siseministriks, siis tuli riigikogul kõigepealt valida uus esimees. Esitati kaks kandidaati: Tallinna linnapea kindral J. Soots ja riigikogu senine abiesimees R. Penno. Alles teistkordsel hääletamisel sai R. Penno vajaliku hääleteenamuse ja osutus seega va-

lituks. R. Penno, tänades riigikogu avaldatud usalduse eest, tähendas, et ta saab kaitsma rahvaesinduse õigusi ja prestiiži, niivõrd kui see tema võimuses.

Järgnesid riigivanema k. t. poolt kindlaks määratud päevakorra järgi ettekanded valitsuse tegevusest. Poliitilisest seisukorrast andis ülevaate peaministri asetäitja K. Einbund, käsitledes oma kõnes Eesti sisepoliitilisi sündmusi enne ja pärast 12. märtsi. Ta ütleb, et ühegi sammu juures, mis riigivanem ja vabariigi valitsus võtnud ette peale kaitseesisekorra väljakuulutamist, ei ole kaldutud kõrvale maksvast põhiseadusest ega seadusist. Edasi märkib siseminister ära lühidalt neid uuendusi, mis valitsus maksma pannud. Esma-joones hariduse alal koolireformiga. Samuti on erilist tähelepanu pööratud töövil-
maluste ja tööturu küsimusile. Siis konstateerib ta, et rahva meeleoludes on märgata rahunemist ja kainenemist. Uue põhiseadusega ei lasu riigivanemal ja valitsusel nüüd mitte enam ainult täidesaatev võim, vaid just riigijuhtimise kohustus. Käsi-
käs sellega peab senine vastutustundetu ja äärmuseni viidud poliitiline võitlus andma aset kultuursele, positiivsele ja ühistahtelisele poliitilisele tegevusele. Ka poliitiline kirjasõna, nagu kogu meie kirjasõna üldse, peab oma sisulise ja eetilise taseme kui ka väljendusviiside poolest paranema. Ka siin ei pääse mööda seadusnormide vajadu-

sest. Need tulevad esialgu deklaratiivse moodupuuna, mis sünnis ja mis mitte. Kui sellega asi ei parane, tuleb paratamatult leida mõjuvaid eeskirju. Vähemusrahvuste kultuuromavalitsused korraldatakse nõnda, et nad ei tunduks võõrkehana riigi üldises organismis. Nad peavad seisma Eesti riiklike eesmärkide ja ühise isamaa teenistuses. Noorsoo-organisatsioonide tegevus võetakse riikliku keskkorralduse juhtimise alla, et nad taotleksid ühtlast riigija rahvuse ideoloogilist suunda. Meie mõtteviisi peab sündima põhjalik muudatus, et kogu meie rahvas hindaks ühtlaselt kõrgelt kõigi tööalade, elukutsete ja rahvaklasside töötähtsust rahvuskehas. Rahva sellise eluvaate kohaselt on mõisteta, et kihi- ja klassivaenu kunstlik õhutamise võõraste õpetuste eeskujul peab andma maad hüüdsõnale: kõik on võrdset oma isamaa ja rahvuse teenistuses! Maa kui ka linn täidavad võrdset oma ülesandeid rahva ühises koostöös ja elu ühises ringkäigus. Ka eestlaste ja meie vähemusrahvuste vahelises mõtlemisviisis peab sündima pööre. On endast mõisteta, et selle alla uuenduste sarjas peab kuuluma ka riigikeele muutmine kõigile ühiseks keeleks ka tegelikult. Lõppeks kinnitab siseminister, et meie siseelu seisukord on praegu täiesti kindel. Meie rahval ja ta valitsusel on ühist tungi ja kindlat usku, kui aga laialikiskuvad arvamused ja lahtungid ei jätka katset tegemast ka kaunimat ja õilsamat lamedaks.

Edasi annab pikema ülevaate meie majanduselu olukorrast majandusminister K. Selter.

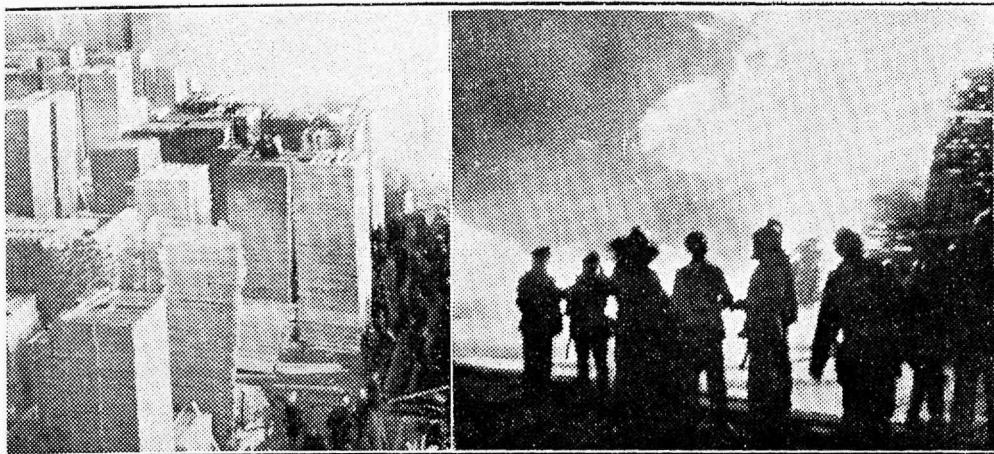
Järgmisel riigikogu koosolekul 2. oktoobril valiti nooremaks abiesimeheks sotsialist L. Johanson. Vanema abiesimehe kohale ei seatud kandidaate. Seejärgi saab sõna välisminister J. Seljamaa, kes andis ülevaate rahvasteliidu täiskogu tööd. Edasi käsitles välisminister muid tähtsaimaid välispoliitilisi sündmusi, märkides eriti lepingu sõlmimist 12. sept. Genfis Balti riikide Eesti-Läti-Leedu vahel. Uus leping mitte ei suurenda ainult solidaarsustunnet kolme riigi vahel, vaid loogilise järeldusena sellest usku meisse enestesse ja meie iseseisva olemuse põhiõigussisse. Samuti Nõukogude Liidu vastuvõtt rahvasteliitu aitab suurel määral tihendada sõprussidemeid, mis juba valitsesid meie ja Nõukogude Liidu vahel. Välisminister kriipsutas siis eriliselt alla vahekordade tihenemist Poolaga, kaubanduskokkulepet Soomega, võilepingu selgenemist Saksa-maaga, Eesti-Briti kaubanduslääbirääkimisi ja häid suhteid Skandinaavia riikidega, Prantsusmaa ja Itaaliaga. Kokkuvõttes välispoliitiline olukord on kujunenud niisuguseks, et võime tulevikule julgelt minna vastu. Siis asusid rühmade esindajad esitama rühmade seisukohti riigijuhti-

mise korraldamise asjas. Põllumeestekogude rühma esindaja A. Jürman ja venelaste esindaja Gorškov kiitsid valitsuse poliitika heaks ilma reservatsioonideta. Sotsialistide rühma esindaja A. Rei avaldas küll arvamust, et soovitav oleks uusi valimisi võimalikult ruttu toime panna, kuid et see praegu ei ole — kuulates ära valitsuse esindajate seletusi — veel võimalik, toetavad sotsialistid valitsuse praegust poliitilist suunda.

Teiste rühmade seisukohad polnud valitsuse tegevusele nii leplikud. Asunikude liider O. Köster, rahvusliku keskerakonna esindaja Tallmeister, samuti M. Juhkam iseseisvate-erapooletute esindajana ja põllumeestekogude rühma kuuluv J. Teemant asusid valitsusega opositsiooni ja omast isiklikust seisukohast rõhutasid, et valitsus peaks kiires korras asuma põhiseaduses ettenähtud ülesandeid teostama, kuulutades välja riigivanema ja riigikogu valimised. Kuulates ära rühmade esindajate seisukohavõtte, peaministri k. t. K. Einbund deklareeris, et nagu osa sõnavõtjate seletustest on selgunud, osutub valitsuse ja riigikogu koostöö võimatuks, mis pärast ulatas riigikogu esimehele R. Pennole riigivanema K. Pätsi kirja, milles nõuti riigikogu erakorralise istungjärgu lõpetamist. Lugenud läbi riigivanema kirja, R. Penno lõpetas riigikogu istungjärgu.

Mõni päev hiljem peaministri asetäitja K. Einbund andis seletuse ajakirjanikele, milles ütles, et riigikogu praeguses koosseisus ei tule enam kokku jooksvaks tööks. Riigikogu jääb vaikivasse olukorda arvatavasti uute valimisteni. Seejuures ei tule aga eitada võimalust, et erakordseil sündmusil vana riigikogu ei astuks kokku. Riigi eelarve küsimused lahendab valitsus põhiseadusega kui ka teiste maksvate seadustega täiesti kooskõlas. Valitsus tahab ajajärgul kuni uute valimisteni uuendada meie siseelu täies ulatuses. Valitsus on veendumusel, et maksev põhiseadus vajab ümber tegemist meie riiklike võimude tasakaalustamiseks. Lähimas töökavas on valitsusel rida suuri reforme riigiehituse ümberkorraldamiseks. Senised poliitilised parteid jäävad seisma oma tegevuses. Valitsusel on tema seljataguseks ainult üks partei — see on Eesti rahvas. See ei tähenda aga mitte, et kogu poliitiline tegevus rahva hulgas seisma jääb. Kõik organisatsioonid ja isikud, kes pooldavad valitsuse suunda ja uuendusi, omavad tegevusvabaduse ka poliitilisel alal. Kuna need, kes tahaksid asuda vastasrinda valitsuse üldise riikliku suunaga, peavad vaikima.

Samuti oli 5. oktoobril riigivanema k. t. K. Pätsi juures nõupidamine, millest võtsid osa peaministri asetäitja K. Einbund, kaitsevägede ülemjuhataja kindral

Hiigeltulekahi Koplis, Tallinnas.
Suured lauavirnad tules. Tuletõrje kustutusõõli.

J. Laidoner ja riigikogu rühmade esindajad. Oma seletusis K. Päts puudutas eelseisvaid ülesandeid, nende teostamise suunda ja koostöö vahekordi üldjoontes. Muuseas märgib ta, et korraldamaks meie riigielu otstarbekalt, tuleb terve rida reforme töötada välja ja panna maksma. Ka peab valitsus hoolitsema selle eest, et uus põhiseadus korraldataks. Selle parandamine ja täiendamine ei tähenda sugugi, et valitsus uut fašistlikku riigikorda või n. n. korporatiivset korda toetaks. Edasi käsitleks parlamentaarse korra olemust, siirdub riigivanema uute valimiste väljakuulutamise küsimuse juure. Ta leiab, et see praeguse olukorra juures oleks riigile ja rahvale suureks õnnetuseks. Valitsusel on kavatsus luua nii omavalitsuste küsimuste arutamiseks kui ka teiste seaduste väljatöötamiseks komisjonid ja neist kutsuda võtma osa isikuid parteide ja rühmade kuuluvusele vaatamata.

Riigivanema k. t. seletuse järgi võtavad sõna peaministri asetäitja K. Einbund ja kaitseväge ülejuhataja kindral J. Laidoner, selgitades omalt poolt umbkaudu samaseid põhimõtteid, mis toodud nende varemiski seletusis.

*

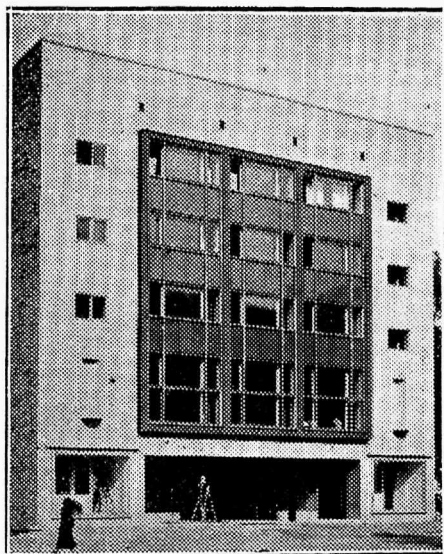
Välispoliitilises elus oli tähtsaimaks sündmuseks sõpruse ja koostöötamise lepingu sõlmimine Eesti-Läti-Leedu vahel Riias, mis näeb ette kolme riigi välisministrite perioodilisi konverentse, kus tuleks arutusele peamiselt välispoliitilisi küsimusi. Leping kirjutati alla Genfis 12. septembril.

*

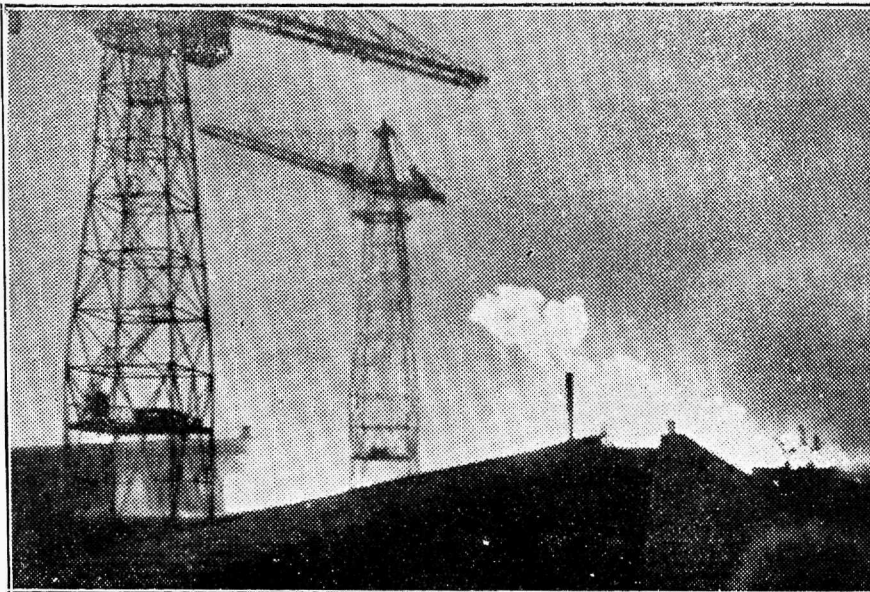
Peaministri asetäitja K. Einbund juhtis ühel jutuaJamisel ajakirjanikega erilist

tähelepanu eestlusele ja selle kõrge eesmärgi saavutamisele. Eestlane peab oskama hinnata kõike, mis on oma. Kõik peaksid ihu-hingega aitama kaasa, et eestlus saaks end lõplikult ajada sirgu.

Samuti olid K. Einbundi juures nõupidamisel kultuuriliste organisatsioonide esindajad meie kultuuripoliitika suhtes. Seal nõuti kirjanduse ja kunsti rahvale lähemale viimist. Rahvusliku propaganda sisendamist noorsoosse. Rõhutati, et eesti keel peab ometi lõppeks omandama peremehe õigused kõikjal. Samuti tuleb

Uus kunstihoone Tallinnas.

Hiigeltulekahi Koplis, Tallinnas.
Weneaegsed kraanad tules.

asuda nimede eestistamise laiemale läbi-
viimisele.

*

1.—10. septembrini korraldati Tallinnas 9. Eesti näitus-mess. Näituse avas riigivanema k. t. K. Päts. Mess kujunes järjekordseks Eesti majanduselu, omatööstuse ja toodete suurparaadiks. Ainelisest küljest jäid messiga rahule korraldajad kui ka väljapanejad. Viimased märgivad, et nad on suutnud publikus äratada huvi oma kauba vastu. Üldse rõhutati, et tänavune näitus-mess polnud enam paljalt rahvapidu, milleks kujunesid meie näitused varemil aastail, vaid omas röömustavalt täiesti kaubanduslikku ilmet.

Messi külastas üldse 85.000 inimest. Selleks aitasid tunduvalt kaasa n. n. huvirongid, mis tõid tuhandete kaupa külastajaid provintsist.

*

Riigi statistika keskbüroo andmeil tuleb tänavune teraviljasaak rekordne. Kuna möödunud aasta sügisel olid rukkimüügi võimalused kitsad ja hind langes, seevastu aga nisuhind püsis võrdlemisi kõrgel, siis vähenes rukki kasvupindala 5000 ha võrra, kuna talvenisu pindala laienes samavõrdsest. Teravilja üldsaaki arvatakse 665.000 tonnile. Kartuleid loodetakse saada sama palju kui läinud aastal.

*

Talvise tööpuuduse vastu võitlemisest kõneles ringhäälingus teedeminister Sternbeck. Pinevus tööbörsil on märksa lahenenud. Talvel korraldatakse suuremaid ja üldkasulikke töid, millest aga

suurem osa on väljaspool Tallinnat. Ka olevat väljavaateid paremaiks palkadeks.

*

Vabariigi valitsus volitas majandusministeeriumi andma Arnold Eerikule nafta- ja maagaasi kontsessiooni Võrumaal kuni 19875 ha pinnale juhul, kui vastavad uurimused kinnitavad seal nende maapõuevarade olemasolu.

*

15. septembril avati pidulikult Tallinna uus Kunstihoone Vabadusplatsi ääres. Samal päeval algas ka hoone avamisaäritus, mida külastati näituse kestuse jooksul rekordsest. Võrdlemisi palju tehti ka kunstiteoste oste eraisikute poolt, samuti Tallinna linna ja Kunstimuseumi ostutoimkondade poolt. Näitus lõppes täiesti kordaläinult 8. okt. k. a.

Hiljem algas samas rootsi rakendus-
kunsti näitus.

*

15. oktoobril leidis aset Tallinnas viimaste aastate suurim tuleõnnetus. Möödasoitnud veduri sädemeist süttis Koplis, Vene-Balti tehases asuv puu- ja kastitehase „Viktoria” metsamaterjali ladu, mis võttis lühikese ajaga hiigelkuju, paisudes umbes poole ruutkilomeetri suuruseks leegitsevaks tulemereks. Viis tundi möllasid määratu suured tulekeeled, enne kui korda läks leekidele tõkkeid teha ja tulelevimist takistada. Tules hukkus mitu tuhat standardit metsamaterjali, 5 laevatehase töstekraani, endine tööliste 100 m. pikkune söögimaja ja sama suur takelaažihoone, Tallinna pottseppade artelli savitööstus ja mõned muud vähemad hooned. Kustustustöist

võttis osa kogu Tallinna tuletõrje, mitusada sõdurit, suurem osa Tallinna politseist ja suur hulk eraisikuid. Õnnetuspaigal viibis kuni kriitilise momendi möödumiseni ka kaitsevägede ülemjuhataja kindral J. Laidoner, kes andis üldkorraldusi päästetöödel. Tuleõnnetusel tekkinud kahjusid hinnatakse üle 1.000.000 krooni. Hukunud hooned ja ettevõtted olid kindlustatud tule vastu kodu- ja välismaa kindlustusühinguis.

*

Vigalas leidis aset maavarisemine. Pooleteise kilomeetri ulatuses Vana-Vigala mõisast kuni Läti karjamõisani tekkis 25—35 meetrit kaldast emal suur pragu, nagu maavarisemise aegu. Hooneid ja ehitusi varises kokku. Maavarisemine oli jõe uhtumisetöö tagajärjeks.

*

16. septembril pühitseti suure pidulikkuse ja tseremooniaga ametisse uus evangeeliumi-luteri usu kiriku piiskop, usuteaduse professor, dr. Hugo Rahamägi. Õnnistamise talitusel Toomkirikus, mida toimetas Rootsi peapiiskop dr. E. Eidem, viibisid riigivanema k. t. K. Päts, kaitsevägede ülemjuhataja kindral J. Laidoner, kogu Eesti evangeeliumi-luteri usu vaimulikud, metropoliit Aleksander ja terve rida välismaa kõrgemaid vaimulikke külalisi.

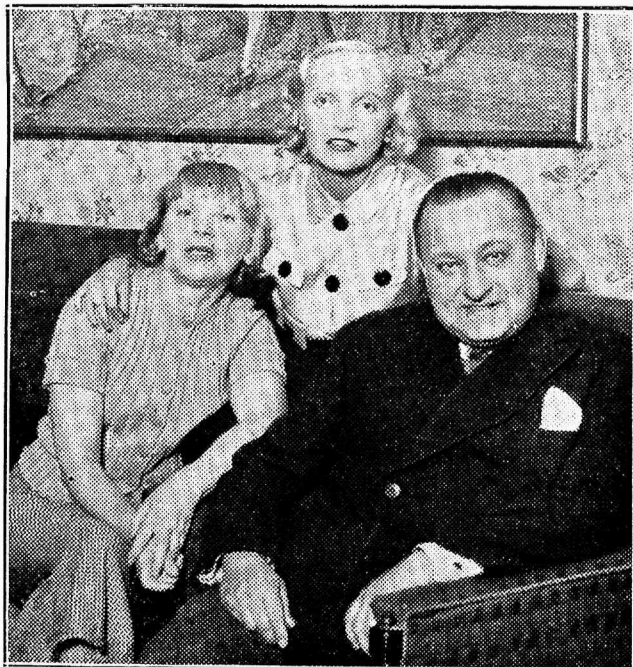
*

15. augustil lahkus Eestist kujur Jaan Koort ja sõitis Narva kaudu Nõukogude-Venesse, kus asub haridusko-

missariaadi ja ülevenemaalise kunstnike kooperatiivi teenistusse kunstilise nõuandjana ja Kšehi peenkeramikatehase juhina. K. kavatseb jääda Venesse kauemaks ajaks, kuigi esialgu on sõlminud lepingu välismaise spetsina kaheks aastaks. K., kes läinud aastal sai 50-aastaseks, on ligi poole oma tegevusajast veetnud välismaal. Ta on asunud kauemat aega Prantsusmaal, Soomes, Venes, Norras ja teinud pikema matka Austraaliasse, peatudes ka Indias ja L.-Aafrikas. Viimased kolm-neli aastat Eestis elades pühendus ta peamiselt keramikale, millisel alal saavutas väga tähelepanuväärivaid tulemusi. Rahunud töömees aga ei leidnud endale Eestis õiget paika ja pidi seadma sammud jälle välismaale.

*

3. oktoobril pühitses „Estonia“ teatri teeneline näitleja Paul Pinna oma 50. a. sünnipäeva. Juubeliäripäevaks oli teater lavastanud O. Mirbeau näidendi „Äri on äri“, milles P. mängis Isidore Lechat' rolli. P. on sündinud 1884. a. Tallinnas. Näitlejaand avaldus temas juba õige varakult, „Estonia“ laval esines ta asjaarmastajate trupis juba 15-aastasena ja 1906.-al, kui Tallinnas avati eesti elukutseline teater, oli ta juba peaaegu küps näitleja. Lavastajana ja näitlejana on P. piirdunud algusest peale realismiga, muud voolud on jäänud talle võöraks. P. on loonud monumentaalseid kujusid eriti ajaloolis näidendeks, nagu Napoleon, Caesar, Ivan Julm, Danton j. t. Jumaliku kuju an-

Paul Pinna oma perekonna keskel.

Vasakul Netty Pinna, taga nende tütar Signe.

Anna Haava.

dis ta ka Pagnoli näidendeis „Kauged rannad“ ja „Fanny“, kehastades seal Cesarit. Astudes täismehe ikka, tundub P. jõudnud ka oma parimasse vormi kui kunagi varemini.

*

15. oktoobril pühitseti Tartus luuletaja Anna Haava 70-aastast sünnipäeva. H. on sündinud 1864 Kodavere kihelkonnas, kus veetis ka oma lapsepõlve. Hariduse sai alul kodus, siis maal saksa-keelses erakoolis, kust siirdus Tartu kõrge-
masse tütarlastekooli, mille lõpetas kodukooliõpetaja diplomiga. Kooli lõpetanud teotses H. Tartus kasvatusalal, mil algas ka tema kirjanduslik tegevus. Hiljem viibis terviselikel ja teenistuslikel põhjusil mõni aasta välismaal. 1906. aastal asus jäädavalt Tartu elama. Ta on avaldanud üldse kaheksa luuletuskogu, rida teoseid proosa alal ja tõlkinud hulk teoseid.

R. K.

Kodumaale saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

Talvisel hooajal arvatavasti kestab väliseestlaste liikumine kodumaa ning Põhja-Ameerika vahel. Rootsi-Ameerika liin on võimaldanud odavaid edasi-tagasi sõidupiletideid 22. oktoobrist alates kuni 30. aprillini. Kui harilik sõidupilet New Yorki ja tagasi 3. klassis maksab \$ 170.50 ja turistklassis \$ 229.—, siis on Rootsi-Ameerika liin eelnimetatud kuudel võimaldanud kodumaad külastada \$ 132.— ning \$ 176.—, mis oleks 25—30% hinnaalandust. Kohapeal võib peatuda 15 päeva, kuid kui 12—15 päeva vahel, arvates sissesõidupäevast laev ei sõida, võib sõita järgmise laevaga ning sel viisil peatuda isegi rohkem kui kuu aega. Arvatavasti kasutavad seda odavat sõiduvõimalust niihästi eestlased teisel pool suurt lomp, kui ka väliseestlased, kes praegu viibivad kodumaal. Esimene sarnane odav laev — „Drottningholm“ — väljub Göteborgist 3. novembril ja viimane laev tuleb New Yorgist 2. mail 1935. a.

11. septembril „Drottningholm“iga“ siirdus Hamiltoni, Kanadasse, kodumaal külastamiseks viibinud prl. Marie Rehepapp.

20. septembril sõitsid „Gripsholm“iga“ New Yorki pr. Marie Hendrikson ja pr. Elisabeth Nellis, kes mõlemad esimest korda pikka teekonda üle ookeani alustasid. Samal päeval sõitsid Ameerikasse ka prl. Anna Kongs ja Karl Raudsepp.

26. septembril viis „Kungsholm“ tagasi New Yorki pr. Miina Valteri ja pr. Liina Reisi, kuna samal laeval esimest korda

Ameerikasse siirdusid pr. Elfriede Ije ja prl. Ester Ije.

13. oktoobril lahkusid kodumaalt prl. Eugenia Chadrine ning Georg Puskar, sõites „Gripsholm“il“ tagasi dollarite maa-
le. Nendega seltsisid ka pr. Triini Mölder ja Aleksander Leppik, kes alustasid esimest korda sõitu New Yorki.

Kodumaale saabusid Soomest Lehto linna-
nast August Grein ja Jüri Vöntso, kes meie naaberriigis tegutsenud vineer-
meisteritena 18 aastat. Nad jutustasid, et Soome valitsus tegevat takistusi eestlastele töötamiseks.

Kodumaale saabus veel Georg Viinamäe abikaasa Helma Viinamägi ühes lastega Gunnar ja Päike. Georg Viinamägi viibib teatavasti juba kauemat aega Euroopas, esinedes seal baritonilauljana.

Juuliku lõpul saabusid kodumaale Sydney eestlased Vladimír Tasane ja h-ra Devid. V. Tasane on elanud Austraalias 7 aastat.

Novembris lahkus kodumaalt Leon Erikson, kes sõidab tagasi Austraaliasse, kus ta tegeleb äri alal.

Igal aastal viibivad eesti neid Inglismaal keele täiendamise eesmärgiga. Ka tänavu siirdub sinna õige rohkesti naissoo esindajaid, kellele kohad muretsetud perekondadesse pr. Laine Kallas. Kevadel sõitsid Londoni 53 eestlast ning lähemal ajal alustavad teekonda Inglismaale veel 12 tütarlast.

Lõuna-Kalifornia Eesti Seltsi koosolekust osavõtjad,
26. augustil 1934. a. San Pedros.

Organiseeritud Välis-Eesti.

Sao Paulo eesti seltsi „Uus Kodu“ tegevusest.

16. septembril pidas Sao Paulo Eesti Abiandmise ja Hariduseselts „Uus Kodu“ oma korralist poolaasta peakoosolekut. 109 liikmest oli ilmunud koosolekule 31 liiget. Koosoleku avas seltsi esimees Paul Veltson ning koosoleku juhatajaks valiti A. A. u. r. Tulude ja kulude aruande möödunud poolaasta kohta esitas revisjoni komisjoni liige A. Aur. Seltsi aruanne oli tasakaalus 1. märtsist — 1. septembrini Rs. 8:377 \$ 700 ja näitas kahju Rs. 343 \$ 000. Aruanne võeti vastu ja kinnitati. Seltsi tegevusaruande esitas seltsi peasekretär Jaan Bauer, kes teatas, et möödunud poolaastal asutati pühapäevakool, mis seni teutsenud 8 pühapäeva. Opetajaiks on Jaak Rebane ja Johannes Toom. Hra Ed. Kalju pidas kaks loengut „Abielu“ üle ja hra A. A. u. r. pidas ühe loengu Eesti rahva ajaloo kohta. Abi on antud laenu näol hra A. Rotmeistrile Rs. 80 \$ 000 ja korraldatud Jaan Mölderit kontsert, mille sissetulek läks viimasele. Tegevusaruanne võeti vastu ja kinnitati. Seltsi eelarve on tasakaalus Rs. 7:035.000. Ettenähtud ülejäägina Rs. 300 \$ 000, millest Rs. 240 \$ 000 läheb abiandmise kassasse ja Rs. 60 \$ 000 põhikapitaliks pankka.

Seltsi praegune juhatuse koosseis on järgmine: esimees Paul Veltson, abiesimees Joh. Lepikson, peasekretär Jaan Bauer, abi Hans Bauer, kassapidaja August Teller, abi Artur Leilov ja varahoidja Johannes Toom.

Otsustati saata E. V. välisministeeriumile palvekiri passimaksu alandamise asjas. Ühtlasi otsustati praegune ajakiri „Meie Kodu“, mida välja andis grupp seltsi liikmeid, tunnistada seltsi häälekandjaks. Ajakirjale on võimaldanud toetusi Eesti aukonsul F. Arnesen ja Leedu konsul, kes väga heatahtlikult suhtub Sao Paulo Eesti kolooniale.

25. augustil pidas „Uus Kodu“ oma aastapäeva pidu (selts asutati 13. augustil 1928. aastal). Kõnedega esinesid sel puhul hra A. A. u. r., kes seltsi aastapäeva puhul tervitas Välis-Eesti ühingu nimel. Teisena kõneles E. V. aukonsul Finn B. Arnesen portugali keeles.

Kanti ette ühevaatuslik näidend „Dr. Kure kõnetunnid“, pühapäevakooli õpilased deklameerisid mõned Eesti laulud ja kvartett kandis ette mõned laulupalad. Pidulisi oli rohkesti.

Rio de Janeiro eestlaste organiseerimise mured.

Hiljuti asutatud Sao Paulo E. s. „Uus Kodu“ osakond Rio de Janeiro elas läbi esimese asutamise staadiumi. Kohalikkude agaramate tegelaste algatusel suudeti juba üürida seltsi ruumid ning muretseda isegi osa mööbleid. Selts korraldas ka ühe koosviibimise lõbustustega, mis keskmiselt õnnestus. Augustikuus korraldati teine pidu, mis kahjuks pidi lõppema ebameeldiva väljaastumisega kohalikkude larmitsejate poolt. Pidu ajal kogunes jõuk halvast kuulsuses olevaid eestlasi seltsi ruumidesse ning hakkas omavahel kaklema, mis varsti lööminguks arenes. Kui seltsi juhatuse liikmed end vahele segasid, ähvardati neidki.

Loomulikult ei saa sarnases olukorras seltsielu korraldada, sest korrallikud inimesed hoiavad end eemale seltsist. Kuna liikmete arv Rio de Janeiro eesti seltsil õige väike ja liikmemaksud korralikult ei laekunud, siis oli seltsi juhatuse sunnitud seltsi ruumidest loobuma. Praegu võimaldab üks juhatuse liige koosolekute pidamiseks omad ruumid.

„Uus Kodu“ Rio de Janeiro osakonna juhatuse otsustas seltsi tegevust kolmeks kuuks seisma panna ning siis uuesti tegevust algada ja ainult korralikke liikmeid vastu võtta.

Viimasel ajal on Rio de Janeiro eestlaste arv kasvanud, sest mitmed Sao Paulo eestlased on üle kolunud pealinna. Tööd on eestlased Rio de Janeiro alati leidnud ning elavad rahuldavalt.

Buenos Airese eestlastest.

Buenos Airese Eesti selts „Estonia“ peakoosolek valis 1. septembril uue seltsi juhatuse koosseisus: O. Meikop — esimees, E. Ploompuu — kirjatöötaja, juhatuse liikmed — V. Salong, A. Porga ja M. Leinbok.

Selts muutis ka oma aadressi järgmiselt: Sociedad estoniana, Calle Florida 99, Buenos Aires, Argentina.

Seltsi töö edeneb, ehkki visalt, aga siiski järjekindlalt.

Selts tellib eesti ajakirju ja ajalehti, sest kaugel suguvennad on suurel määral huvitatud kodumaa eluavaldustest.

L.-Kalifornia Eesti seltsi tööst.

Lõuna-Kalifornia Eesti Selts pidas püüa-päeval 26. augustil San Pedro Averill pargis oma suvekoosolekut.

Koosolekul esines esimest korda eestlaste keskel hiljuti ametisse nimetatud kohalik Eesti Vabariigi asekonsul härra R. B. Olds. Selle tõttu oli osavõtt koosolekust elavam kui harilikult, sest siin oli kõikidel võimalus uue kodumaa esindajaga tutvust teha.

Härra ja proua Olds'id tegid kõikidega tutvust, maitsesid ja kiitsid sekretäri poolt pakutud Viljandist saadud Mulgimaa kama ja hakkasid aegsasti eesti keele sõnu ja väljalugemist harjutama, sest lähemas tulevikus mõtlevad nad Eestit külastama tulla.

Seltsi uude eestseisusesse valiti presidendiks ja sekretäriks Charles E. Kodil, abiks August Luck, laekuriiks August Morse ja raamatukoguhoidjaks John Jensen.

Teateid New Yorgi Eesti Hariduseltsi elust.

Augustikuu jooksul oli N. Y. E. H-seltsis märgata elavnemist. Ohtuti kogus seltsi rohkem rahvast, kui suve jooksul. Suurt huvi tuntakse malemängu vastu.

16. ja 23. augustil peeti kaks erakorralist üldkoosolekut seltsi majandusliku seisukorra tutvustamiseks ja tulevase hooaja tegevuskava arutamiseks. Kokkutulnud liikmete annetustega ja kirjalikkude rahasaadetistega saadi kokku vajaline summa — 200 doll. ruumide üüri tasumiseks. Nüüd on seltsil endised ruumid kindlustatud tulevaks hooajaks, mis algab septembris. Et praegune seltsi tegevuskava on väga komplitseeritud, jäeti tegevuskava kokkuseadmine seltsi juhatuse hooleks.

Vancouveri eestlaste „piknik“.

Dominiioni või Canada omavalitsuse saamise päeval tegid Vancouveri eestlased kohaliku eesti seltsi korraldusel suurema väljasõidu rohelisse, eestlase Kase „camp'i“. Nimelt on Vancouveri linnast paarkümmend miili väljas, suure käidava maantee ääres härra W. Kasel gasoliini jaam ja mõned eluhooned, mis ümbruskonnas tuntud nime all „Kask camp“. Härra Kask on vanemaid eesti asunikke Vancouveri ümbruses ja on tuntud kui jõukas mees. Willem Kase vend John Kask on tuntud, kui kalanduse eriteadlane ja esitab Kanada valitsust rahvusvahelises kalanduse komisjonis. Igal talvel J. K. sõidab kauaele Põhja-Beringi merekitsusse kalade liiklemist ja elu uurima. Tema tütar pr. G. Olly töötab erakooli osanikuna ja juhatajana Shaughnessy Heights'i linnas. Härra Gerart Olly on tuntud eesti tenorilaulja, kes tihti esineb Vancouveri raadios ja ka kohalikus eesti seltsis. Piduliste hulgas oli ka A. Wax, kes tulnud Kentist, Washingtoni osariigist, kus omab suure kanakasvatuse talu. Praegu on tal 18.000 kana. Peale selle kasvatab ta kirse, 67-aakrilisel maaalal. Keegi eestlane oli tulnud kaugel põhja poolt, kelle ametiks metsloomade püüdmise. Igal talvel läheb ta tuhat miili Fort George'st põhja poole hõberebaseid ja teisi metselajaid trappima ja nahku vahetama indiaanlastega. Toi-

duks tarvitab ta tapetud loomade liha, liikudes edasi lõpmata lumeväljadel, kus küll langeb ligi 80 kr. alla nulli. Vahest ainult igavuse peletamiseks ette võttes 500-miillisi retki, et posti saada.

Kogu Vancouveri eesti selts, eesotsas esimehe M. Saarega, oli piknikule sõitnud. Ka ümbruskaudseist linnadest, isegi paarisaja miili kauguselt, oli eestlasi tulnud, üldse oli eestlasi üle saja inimese koos. Lauad olid rikkalikult kaetud pidutoitudega ja maiustustega, peeti kõnesid, kanti ette soololaule ja tantsiti labajalavaltsi ja polkat, nii et maa müdises. Ülevas meeleolus veedeti päev õhtusse. Väljasõidust ilmus pikem kirjeldus ingliskeelses ajalehes „The Burnaby Broadcast“, mille toimetaja isiklikult väljasõidust osa võttis.

„Meie Tee“.

Eesti asundus Snohomishi linnas, Washingtoni osariigis, Ühendriiges.

„Meie Teele“ kirjutab John Waret eesti asundusest, mis asub sellest kauges maanurgas:

Meid siin Snohomishi linna ümbruses on kuus eesti perekonda, kokku 37 hinge. Krundid on väikesed, 7—40 aakrini. Peetakse paar piimalehma ja kanu, kasvatakse vaarmarju ja käiakse väljas tööl, enamasti metsas ehk saeveskis.

Möödaläinud talv oli siin väga pehme, lund ei olnud pea sugugi. Hein on meil juba tehtud, ka vaarmarjade noppimine jõuab lõpule. Vaarmarja saak on tänavu rohke, kuid hinnad on madalad. Meie ümbruses põllumehed hakkasid viimastel aastatel ube kasvatama, mille eest saab head hinda. Kuiva suve tõttu ei tea, kui suur tänavune saak tuleb.

Üks esimesi Snohomishi eesti asunikke, George Murra, lahkus 1. juulil surma läbi. Lahkunu on sündinud 16. juunil 1864 Hageri kihelkonnas, Eestis, kust ta nelja-aastasena rändas ühes vanematega Krimmi ja sealt Kaukaasiasse. 1894. a. tuli G. M. Ameerikasse, Fort Pierre linna lähedusse lõuna Dakota osariiki, kus tol ajal juba kaks eesti perekonda elas. 1909. a. rändas ta Albertasse, Kanadasse, ja sealt 1924. a. tuli ta praegusse elukohta Snohomishis. Hoolimata sellest, et kadunu juba lapsest saadik elas välismaal, luges ja rääkis ta hästi eesti keelt ja pidas end eestlaseks. Kadunu oli vaikse iseloomuga ja lugupeetud naabrite hulgas.

3. juulil s. a. paigutati ta maamulda Snohomishi luteri usu koguduse surnuaiale. Matusele olid tulnud peaaegu kõik asunduse eestlased. 16. juulil 1934.

Pariisi Eesti seltsi tegevusest.

Pariisi Eesti seltsi tegevusest ei olnud viimasel ajal palju kuulda. Agaramad

seltsitegelased lahkusid Pariisist ja nii jäi seltsi tegevus soiku. Endine seltsi esimees kolonel A. Normak tuli jäädavalt kodumaale, samuti viibib juba pikemat aega kodumaal kunstnik J. Siirak ja seltsi endine laekur hra Karu.

Septembrikuul valisid Pariisi eestlased oma seltsile uue juhatuse, kuhu kuuluvad: Adolf Ormus — esimees, prl. Olga Norman — kirjaetoimetaja ja Eevald Torokvei — laekur. Uueks kooskäimise kohaks seltsi liikmetele ja kaasmaalastele on „Café la Rotonde“ 105, Boulevard du Montparnasse. Seltsi liikmed ja nende külalised on seal koos igal laupäeval kella 8—12-ni õhtul.

Kuigi agaramad tegelased Pariisist lahkusid, leidub seal küllalt eestlasi, kes võiks korraldada seltsitegevust. Loodame, et uus juhatus suudab Pariisi eestlasi jällegi koondada ning et seltsi tegevus elavamaks muutub.

Kriis Helsingi Eesti Seltsis.

H.E.S. elu on tabanud rasked katsumise ajad: kriisipilved on tõusnud tema peahale. Seda andis tunda ja näha seltsi sügis-peakoosolek, mis peeti 28. sept. seltsi ruumis. Seltsis ette tulnud konflikti tõttu lahkus juhatusest kohe peale valimisi s. a. veebruaris seltsi kirjaetoimetaja A. Jask. Nüüd tegi seltsi esimees koosolekule teatavaks, et teistest juhatuse liigetest, pr. M. Kalbek — kirjaetoimetaja, on asunud Eestisse elama. J. Hartise, seltsi esimehena ei saa ka enam ametit seltsis edasi pidada, kuna selleks puudub temal aeg ja et pr. E. Mägi, esimehe abi, astub tagasi seepärast juhatusest, et elab nüüd väljapool linna. Väljaastujad jäid endi otsustele kindlaks. Ainult hr. Hart lubas esimehe kohustusi täita, kuni jaanarikuu peakoosolekuni. Uueks abiesimeheks valiti hr. Sahk, endine vana seltsitegelane. Tühjaks jäänud aukude täitmisega on seltsil nüüd tõsine mure. H.E.S. ei ole kuigi rikas oma tagavara eluliste jõudude poolest. Meie juures ei saa öelda, et kui üks lahkuks, astub teine kohe asemele. Helsingis elab eestlasi 300—400 inimest, noori ja vanu, haritlasi ja mitteharitlasi, jõukaid ja lihtigapäevaseid surelikke. Seltsil on korter, ja ta rahatagavarad jätkuvad veel edasielamiseks. Aga see, mis meil oma seltsi vastu puudub, on huvi, töötahe ja edasipüütu üritus. Oleme harjunud sellega, et juhatus tehku ja rühkigu aga ükski. Teistel nagu kohustuseta tunnet ei olekski vaja. Ja pole ime, kui sarnases olukorras meie juhtivad jõud, mõned liigigi varakult, ära tüdinevad ja väsivad... H.E.S. on oma tegevuse kestes nii mõndagi kriisiaega üle elanud, ja need lahendanud — loodame seda ka nüüd!

A. J.

Kas puudus rahvustunne?

Helsingi eestlaste loidus ja ükskõiksus oma seltsi vastu.

Helsingi eestlaskonnas on midagi korrast ära. Eesti tegelased, kes on püüdnud eestlasi koondada, on pettunud oma kaasmaalastes ja heidavad neile ette rahvustunde puudumist ja loidust. Sellest kibestunud meeleolust annab eriti selge pildi Helsingi Eesti Seltsi kauaaegse tegelase J. Kalbase kiri:

„Olen oma kogemustest aastate jooksul märkinud, et väliseestlane sageli häbeneb olla eestlane.

Rahvusetunne on neil, kes välja on rännanud, kas nõrk või seda ei tunta üldse.

Laulik ütleb omas laulus:

„Eestlane olen ja eestlaseks jään, kuni ma suren ja hauda läen.“

Kui paljuks on aga neid väliseestlasi, kes nii mõtlevad!

Helsingis elab ligi 500 Eesti kodanikku. Seltsi ümber on koondunud liikmetena 60—70. Kus on ülejäänud?

Liikmeid on 70, aga seltsi ruumides käib 10—15 inimest. Koosolejad on ikka ühed ja samad. — Kui ollakse kord liige, siis peaks ka vaatama, mida selts teeb. Ehk võiks ka oma väikest jõudu seltsile abiks pakkuda. Aga seda ei tehta. Rahvustunne puudub. Kas tõesti nii peab jääma? Kui need eestlased, kes väljaspool Eestit elavad, omaksid tugeva rahvustunde, võiksite teha imet!

Minevikus hüüdis valusalt Juhan Liiv: Ma lillesideme võtaks, sind köidaks sellega, sind köidaks sellega ühte, oh õnnetu Eestimaa! Ja armastuse ma võtaks, võtaks truuduse, aususe ka, ja köidaks sellega ühte, sind kallis Eestimaa! Ja veresideme võtaks, võtaks venna südame ma, ja köidaks sellega ühte, sind õnnetu Eestimaa.

Kas on praegu aeg parem kui siis, kus need valusad sõnad Liivi poolt riimiti?

Sa õnnetu Eestimaa! Veel õnnetumad need väliseestlased, kes end kõrvale hoiavad ja neist palukestest end toidavad, mis võraste laualt langevad!”

Grand prix

Grand prix

Kudumise- ja pesutööstus

ANNY TREIER

TALLINN, Vilmsi 23—1. Telef. 300-55.

Soovitab kõrges headuses nais- ja mees-, puuvilla- ja siidipesu viimaste moe mustritega.

Müügil puuvilla- ja siiditrikoo kangaid.

Lõuna-Aafrika eestlased dr. Endel Muna perekonnaga aastase maisaagi otsas. All seisavad mustad töölised.

Ringvaateid välismailt.

Riigid piiravad välja- ja sisserändamist. Isegi Belgia asumaille ei lasta enam.

Taanis anti hiljuti välja väljarändamis-seadus, mis volitab sotsiaalministeeriumi valvama väljarändajate järgi. Kellelgi ei anta enam väljarändamislubasid, kui tal pole esildada tunnistust, et võõrsil teda ootab kindel teenistus. Taani valitsust on selle seaduse väljaandmisele sundinud aina sa-genevad juhtumid, kus hea õnne peale väl-jarännanud isikud võõrsil sattunud hätta. Vähesed töövõimalused, mis Euroopa riiki-des veel olemas olid, on vallutatud Saksa põgenikelt, keda tänavu aprillis juba oli 64.400. Nii tehti Prantsusmaal hiljuti kor-raldus, et kõik need välismaalased, kes ta-havad saada luba tööstus- või põllutöölise-na töötamiseks Prantsusmaal, peavad li-saks endistele nõudmistele esildama ka veel arstitunnistuse. Rumeenias anti välja ko-dumaa tööliste kaitseseadus, mis kõigilt ettevõttele nõuab, et vähemalt 80 protsen-ti nende töolistest ja teenijatest peavad ole-ma rumeenlased.

Kuid ka Aasias, Aafrikas, Ameerikas pole olud paremad. Palestiinas tehakse sisserändajale aina suuremaid raskusi. Nende arv, keda sealt seadusvastase sisse-rändamise pärast saadetakse maalt välja, on viimasel ajal päevast päeva tõusnud. Kuid ka Lõuna-Aafrikasse, mis seni oli va-bamaid väljarändamise maid, ei saa enam välja rännata, kui puudub kapital. Ainult

isikud, kel küllaldaselt kapitali farmi ren-timiseks või ostmiseks, või kellele mõni ko-halik ettevõtte kindlustab pikemaks ajaks töö, pääsevad veel üle L.-Aafrika uniooni piiride. Põllumajanduslik tööturg on tee-nistusetu farmeri poegadele üle ujutatud. Toetus aga, mis valitsus oma asunikele an-nab, on liig väike talumajapidamise loomi-seks uudismail.

Isegi Belgia mandaatpiirkond Urundi-Ruanda Aafrikas andis hiljuti välja korral-dused, mis lubavad sisse rännata ainult isikuid, kel peale sissesõidu-viisumi esilda-da veel ka arstitunnistus ja 50.000-frangi-line kapital. Mis puutub Kanadasse, siis on seal hakatud omagi tööta töölisi linnadest asundama maale, uute tööta tööliste juure-laskmiseks linnadesse valitsusel pole vähe-matki soovi. Veel pahem on lugu Ühendrii-kides, kus juba 18 osariiki kuulutanud väl-ja täielise sisserändamise keelu. New Yor-gis on muutunud aina sagedamaks amet-nike ja tööliste vallandamine ettevõtetest, kel pole esildada Ameerika kodaniku tun-nistusi. Hiljuti hakati isegi õllemüügi loa soovijalt nõudma Ameerika kodaniku pa-bereid. Gaidi tunnistusi antakse veel ai-nult Ameerika kodanikele ja on alanud massiline välismaa põetajate vallandamine New Yorgi haiglaist. Brasiilias on küll veel piirkondi, mis väljarändamismaana võiksid

tulla küsimusse. Nii peab Poola praegu Brasiilia valitsusega läbirääkimisi 2 miljoni hektaari asundusmaa andmise asjus oma väljarändajatele. Kuid juba on astunud samme selle kavatsuse vastu. Brasiilia farmerid nõuavad, et asunikuoigused antaks ainult isikuile, kes enne mõned aastad Brasiilia farmides töötanud põllutöölisena, et end Brasiilia oludesse sisse töötada. Ka Austraalia ei soovi sisserändajaid. Uus-Meremaa, kuhu alles hiljuti lasti sisse ülikooliharidusega välismaa spetsialiste, on nüüd nende ees oma piirid sulgenud.

Ka Nõukogude Venemaal on tarvidus erioskusega tööliste kahanemas. Vähe-malt pole enam kuulda suurejoonelisest tööliste hankimisest Venemaale Ameerikas ja mujal. Välismaa spetsialistid võetakse Venemaal, nagu kirjutab „Sa Industrialisatsiju“, vaenulikult vastu. Batumi naftakaevandustest on võimatute töö- ja elutingimuste tõttu aasta jooksul põgenenud liigemale 20 välismaa inseneri. „Pvlht.“

Veel Eesti nime tutvustamisest Ameerikas.

Kas on vaja „Eesti Antoloogiat“?

Välis-Eesti Almanakis nr. 4, 1934. a. ilmunud kirjutises „Eesti Nimi“ tõstab selle autor, hr. A. Pranspill, raske süüdistuse Ameerika eestlaste vastu selles, et need ei osutavat huvi Eesti nime tutvustamise tööle. See süüdistus ei pea aga paika.

Tagasi vaadates minevikus siinsete eestlaste poolt Eesti tutvustamiseks tehtud tööle, näeme, et neid juhuseid on õige palju, kus Eestist ja eestlastest on Ameerika ajakirjandust pannud kõnelema kas meie sportlased — Lossman, Palm, Käpp, Maasik j. t., meie muusikakunstnikud — Padva, Juht, Olly j. t., mitmekordsed ookeani vallutajad vennaksed Valterid, või jälle naised — naislendur Kalep ja pr. Juudas, rääkimata siinse Eesti esindaja hr. Kuusiku poolt avaldatud rohketest kirjutistest ja teadetest, mis eriti Vabariigi aastapäevade puhul on ilmunud kümnetes ajalehtedes üle Ühendriikide.

Kuid veelgi otsemalt on tegutsenud Eesti Haridusseltsi ringkonnad Eesti nime tutvustamiseks laulukoori ja tantsutruppide esinemistega väljaspool seltsi. Tegevus sel alal on olnud viimastel aastatel väga intensiivne ja leidnud kõikjal tunnustust. Koos siinse esindusega on Haridusselts korraldanud mitmeid käsitöö näitusi ja väljapanekuid, kus eesti neid on esinenud rahvusriietes ja jaganud informatsiooni materjali Eesti kohta. Ka on Haridusselts välja saatnud järelepärimiste peale turismi informatsiooni nii palju, kui seda on korda läinud Eestist saada. Haridusseltsi poolt kor-

raldatud ekskursioon läinud Eesti laulupeole reklaamiti laevaliini poolt ka ameeriklaste hulgas, mis oli jällegi üheks teeks Eesti tutvustamisel siin.

Teadagi saaks Ameerika ajakirjanduse kaudu nii mõndagi veel Eesti nime tutvustamiseks siin korda saata, ja see on ka ainuke õige vahend Eesti reklaamimiseks, kuid puuduvad sulemehed, kes suudaksid ingliskeelseid artikleid kirjutada. Suurele eesti haritlaste perele vaatamata ei leidu siin ühtegi elukutselist ajalehemeest või kirjanikku, peale Ivan Narodny-Sibula, kes aga praegusest Eestist õige vähe teab.

Eesti tutvustamisel on suur tähtsus ka siinsel eestikeelsel ajakirjandusel. Peale nädalalehe „Uus Ilm“, mis siin juba 25 a. ilmunud, kuid kahjuks viimase 15 a. jooksul end kommunistliku partei teenistuses on hoidnud, on siin juba kolm aastat ilmunud Eesti rahvuslik kuukiri „Meie Tee“. Viimase poolt tehtud rahvuslik töö on kaugeleulatava tähtsusega ja selle kuulutus-külgede läbi loodud sidemed Ameerika äridega on jällegi teatud väärtusega üldises Eesti tutvustamise töös.

Ka Ameerika sisemaa eesti seltsid on oma osa kaasa aidanud Eesti nime tutvustamisel Ameerikas. Nii on eesti seltsid Montrealis, Stettleris, Eckville'is, Vancouveris, San Franciscos, Los Angelesis ja mujal oma koosviibimistele ja pidudele palunud tähtsamatel kordadel Eesti V. aukonsoleid, ajalehtede toimetajaid ja kaastöölisi ning tuntuimaid tegelasi, mille tõttu kohalikus Ameerika ajalehis on ilmunud kirjutisi eesti pidudest, väljasõitudest, jne.

Mis puutub hr. Pranspilli kavatsusse välja anda „Eesti Antoloogia“, siis peab ütleva, et siin ühegi antoloogia läbi Eesti omale laialdast reklaami teha ei saa, kuna siin sarnast kirjandust harilik kodanik üldse ei loe. Nagu teiste rahvuste kogemused näitavad, ei ole meil vaja Eesti tutvustamiseks hinnalisi antoloogiaid, aastaraamatuid ega suuri käsiraamatuid, vaid lihtsaid väikseid broshüüre levitamiseks tuhandetena üle maa seltsidele, koolidele, reisu-büroodele ja laevaliinidele, kes sarnasest materjalist huvitatud on. Sarnane väikene broshüür suudab anda küllalt informatsiooni harilikule lugejale ja tõstaks ühtlasi huvi reisuks Eestisse, mis Eestis rahvamajanduslikult tulutoov oleks ja end sellega ära tasuks.

Erapooletult vaadates peab ütleva, et Ameerika eestlased on küllaldaselt näidanud, et nemad suudavad omal algatusel Eesti tutvustamiseks nii mõndagi ära teha, ja et nemad Eesti ametliku esindusega siin alati sel alal käsikäes on töötanud. A. S.

Uus Eesti konsulaat Mandshuurias.

Välisminister nimetas uueks Eesti aukonsuliks Mandshuuriasse Daireni linna, Kauge-Idas juba kauemat aega panganduse juhtimise ja äri alal teotsenud Eesti kodaniku eestlase Alfred R u t h e, kes põhjalikult tunneb Vaikse ookeani rannikut ja sealset olusid.

Eestil oli seni Kauge-Idas ainult kaks konsulaati — Hiinas, asukohaga Shanghai ja Mandshukuos (end. Mandshuuria), asukohaga Harbiinis. Iseseisva Mandshukuo riigi asutamisega on Harbiini konsulaadi ringkond läinud kitsamaks ja sellest on välja jäänud Lõuna-Mandshuuria ühes suure sadamalinnaga Daireniga (end. Dalny), kus üle 300.000 elaniku.

Dairen kuulub Jaapanile Vene-Jaapani sõjast saadik ja omab meresadamana Kesksja Põhja-Hiina rannikul teise koha, Shanghai järele.

Dairenis elab suur hulk eestlasi. Konsulaat Harbiinis ei saanud kõikide kaitset enesele võtta ja tarvilisel määral Eesti huvide kaitsta, sellepärast tekkis tarvidus asutada ka aukonsulaat Dairenise. Seni kui meil puudub esindus Tokios, kuulub sellele konsulaadile meie kodanikkude kaitse ka kogu Jaapanis ja selle asumaades. Ka kaubanduslikult seisukohalt on konsulaadi asutamine meile tähtis. Et Dairen on vabakaubanduse linn, siis tuleb Eestist Mandshuuriasse saadetava kauba ümberlaadimine sealsetes oludes odavam. Ka on meile tähtis majandusliku informatsiooni hankimine Jaapani kohta.

Värskel Daireni aukonsulil A. Ruthel on Dairenis suurem import- ja eksportäri „A. E. Ruthe ja Co.“. Firma importartikleiks on peamiselt jahu, riidekaup, kellad, elektrisesseseaded jne. Peale selle on firmal tule- ja transportkindlustusseltside agentuurid ja mitmed väiksemad esindused. „Vaba Maa“.

Eestlase kiri Queenslandist, Austraalias.

Meie korrespondent Queenslandist kirjutab:

Meid eestlasi on siin, Queenslandis, lõpmata vähe, vaevalt 60 hinge. Sellegi vähesuse peale vaatamata käib vikatimees meil liiga sagedasti külaliseks. 23. augustil lahkus siit ilmast 53-aastane eestlane Jakob J u k s a r, keda leinama jäid naine kaheksa-aastase tütrega.

J. Juksaar oli üldiselt lugupeetud ja armastatud mees. Vaatamata oma nõrgale tervisele, tegi ta rasket tööd, et pakkuda võimalikult head äraelamist oma perekonnale. Ja siis ergutas teda veel üks kavatus: ta kogus raha, et tagasi sõita kodumaale. Aga see ei läinud tal korda. Raske

töö nõudis oma ohvri ja tal tuli heita puhkama võõrasse mulda, sängitatuna võõrastest kätest. Kurveim nähtus ta omastele oli, et ükski eestlane ei olnud saatmas seda tublit eesti meest tema viimasel teekonnal.

Kuid see ei ole kõik. Meil on veel siin 2—3 surmakandidaati, kes on raske tööga oma tervise lõhkunud ja kellel paranemine võimata.

Olgu see hoiatuseks kodumaalastele, kes kavatsevad võõrsile rännata. Kõigepealt olgu amet hästi õpitud ja kohaliku keele tundmine. Siis olgu tugev tervis ja energia, mis aitavad inimest üle saada alg-raskustest, mis igat ootab võõrsil. Nõrk tervis, energia puudus ning ilma õpitud ametita — see inimene langeb liiga raske töö ohvriks. See on olnud alaliseks nähteks kõikide väljarändajate juures, mitte ükski vaid eestlaste juures... Surevad ju ka inimesed kodumaal, sest surija mulla vahet ei tunne, aga perekonnale on see valus löök — jääda ilma isast — toitjast. Võõrsil võõra rahva keskel, ei küüni kurtma omastele südamevalu. Tänu taevale, et meil Queenslandis hoolitsetakse vaestelaste ja leskede eest. Seda on maksuma suutnud panna vaid pikaajaline tööliste valitsus Queenslandis. Rahvuse ja kodakondsuse peale vaatamata antakse abi kõigile ühte viisi. G. K.

Austraalia eestlased vajavad hingekarjast.

Luterliku maailma konvendi president dr. John Morehead New Yorgist läkitas piiskop dr. H. B. Rahamäele pikema kirja, milles kõigepealt õnnitleb piiskoppi tema valimise puhul selle kõrgeimale kohale Eesti kirikus ja soovib lähema ühenduse loomist selle luterliku maailmalikumisega. Edasi küsib president, kas poleks võimalik saada noori usuteaduse üliõpilasi või noori õpetajaid, et neid saata Austraaliasse teenima sealsetid Eesti emigrante. Mõne aasta eest, kui Eestist tulid väljarändajad Austraaliasse, hakkas konvendi täidesaatev komitee hoolitsema sisserännanud luteriusuliste vaimuliku abi eest. Komitee alustas läbirääkimisi Austraalia luteriusu kirikuga, ja selle ettepanekul astuski komitee ühendusse Eesti ev.-luteriusu kirikuga, et saada siit kohase kirikuõpetaja, kuna soovitakse, et eestlased Austraalias saaksid evangeeliu-mit kuulda oma emakeeles. Üks noor õpetaja töötab küll praegu Sydneys eestlaste keskel, on asutatud ka kogudus, kuid arvatavasti ei jää see õpetaja sinna kauemaks. Austraaliasse saadetav õpetaja peab oskama eesti kui ka saksa keelt. Austraalia luteriusu kirik soovib, et see õpetaja oleks positiivne oma veendumustes ja vaadetes luterlane. „Pulhi.“

Genfi eestlased.

Eestlased Genfis.

Rahvasteliidu pealinna Genfi eestlaskond on õige väikearvuline. Needki vähesed siinsed eestlased on peamiselt kõik kuidagi seotud Rahvasteliiduga. Ainult korrapäraselt paar korda aastas kasvab ajutiselt eestlaste pere siin, kui Rahvasteliidu täiskogu koosolekule või töökongressile saabuvad delegaadid Eestist. Ka Genfi ülikooli ning teistele kursustele saabub aegajalt mõni kodumaalane ajutiselt.

Enam-vähem alalised genflased on — meie saadik A. Schmidt ja proua Schmidt (kes aga osa ajast veedavad Roomas, sest hra Schmidt on ühtlasi saadik Roomas), saatkonna sekretär J. Kõdar ja pr. Kõdar. Siis Rahvasteliidu finantsosakonna ametnik R. Nurkse, kes peale Edinburghi ülikooli lõpetamist inglaste kutsel ainsa eestlasena Rahvasteliidu sekretariaadis töötab ning pr. L. Grau Tallinnast, kes samuti üksi Eestit Tööstusbüroos esindab. Väljaspool Rahvasteliitu ja saatkonda tegutseb ainsa tõelise genflase pr. Lipping — Tartust.

Nii siis ka Genfis esineb sama nähemis Eestiski, et — naisi on rohkem kui mehi!

Juuresoleval pildil — vasemalt paremale: R. Nurkse, saad. A. Schmidt, A. Gustavson, pr. Schmidt, J. Sonin, pr. Lipping, N. Ruus, L. Grau ja J. Kõdar.

Neist A. Gustavson ja J. Sonin olid pildistamise ajal XVIII rahvusv. töökongressil ning N. Ruus põhjamaade kolledži kursustel.

Pildil puuduvad pr. Kõdar, kes viibis Eestis ja K. Mauritz (töökongv. liige),

keda muud ülesanded takistasid pildistamise „tähtsast toimingust“ osa võtmast.
A. G.

Kiri Helsingist.

— Meie eesti väljapaistvam näitlejanna, pr. Liina Reiman külastab juba kauemat aega Soome pealinna, esinedes Kansan Teatteris — endises Kansan Näyttämöllä — näitemängus „Antonia“, kus ta peaosas esineb. Väga palju kiitvaid ja ülistavaid arvustusi on meie lugupeetud näitlejannale Helsingis ilmuvates lehtedes üksmeelselt saanud osaks. Pr. L. R. peetakse manalasse läinud Soome kuulsaks näitlejanna Ida Albergiga võrdseks. Ja need, kes on tema mängu teatris jälgimas käinud, imestavad tema hingeliste võimete suurust ja tema tundmuste väljenduste küllust. Öeldakse: „Eesti võib uhke olla, et omab Liina Reiman'i, meil, soomlastel, sarnast suurust ei ole.“

L. a. hooajal esitati pr. L. Reimani külastusega sama näitemängu „Antoniast“ üle 22 korra Tampere linna teatris rahva sooja ja elava osavõtuga. Aga Soome pealinn väljendab oma kiitust ja sumpaatiat pr. L. Reimanile ajalehtede veergude kaudu, kuna aga neil õhtutel, millal pr. L. R. siin on esinenud, on saalis istujate read hõredad olnud. Millega seda pealinna leigust meie näitlejanna vastu seletada võib? — Kas süüdi on ehk eesti õunad, eesti kartul?..

— Peatselt saame jälle siin kuulda eesti noort tenorilauljat Martin Tarast. M. Taras esineb 18. okt. „Faustis“. Oma esmakordse külaskäigu esinemisega ooperis „Tosca“ (1932. a.) vallutas Taras oma

imeilusa maheda ja kõlarikka häälega soomlaste südamed. Hästi õnnestunud külastus, ja veel pealegi esimene külastus, mida ainult harvadele elus osaks saab! Helsingis ilmuvate soome- ja rootsikeelsete ajalehtede pakk taskus, üliheade ja kiitvate arvustustega, lahkus Taras selkorral Helsingist. Soovime, et eeltulevasel esinisel Taras kuulajate meeled veel tuisemaks kütab kui esimesel korral.

*

Välis-Eesti ühingu ettepanekut, mis ringkirja teel teatavaks on tehtud kõikidele välis-estlaste organisatsioonidele, et korraldataks ülemaailmne igaaastane välis-estlaste päev, tuleb rõõmuga tervitada ja kõigest südamest soovida sellele edukat kordaminekut. Kujunegu see päev välis-estlastele ühiseks ja armsaks pidupäevaks! Elustagu see päev meie meeli ja kõvendagu meis sidemeid. Kinnitagu see päev väliseestlaste keskel meie rahvustunnet, et ikka olla ja jääda eestlaseks, sellepeale vaatamata, kuhu elutuuled meid kannavad!

A. J.

Läti süleb vähemusrahvaste kooale.

Uus kooliseadus Lätis nõuab, et ainult need vähemusrahvaste lapsed, kelle mõlemad vanemad mittelätlased, võivad õppida vähemusrahvaste koolis. Kui aga teine

laste vanematest on lätlane, siis last vähemusrahvaste kooli saata ei võimaldu.

Uus korraldus tõi kaasa laiaulatusliku vähemusrahvaste koolide sulgemise, kuna koolides õpilaste arv sulas kokku. Riias on suletud Saksa algkool ja nende üksikuid klasse, et tuli vallandada 35 õpetajat. Samuti on suletud palju Latgallia vähemusrahvaste, poolakate ja venelaste algkooli.

Segaverelised lapsed, kel ei võimaldu õppimist jätkata vähemusrahvaste koolis, peavad õppimist jätkama läti koolides. Kohati on asutatud vähemusrahvaste koolidest väljalangenud õpilaste tarvis erilised segavereliste koolid. Neis koolides on õppekeeleks läti keel.

Arvatavasti puudutab uus kooliseadus ka eestlaste algkooli Lätis, kui suures ulatuses, seda aga pole teada. Hopa, Vanalaitna ja Lutsi eesti algkoolid kannatasid juba varem õpilaste vähesuse all. Kui nüüd segaverelised õpilased koolist kõrvaldatakse, siis kuivab nende koolide õpilaskond hoopis kokku. Kui aga teostuks nende eesti koolide sulgemine, siis oleks eesti lapsed sunnitud õppima puht läti koolides, sest segavereliste koolide avamist Eesti-Läti piiri ääres pole loota, kuna seal puuduvad teised vähemusrahvused peale eestlaste. Eesti laste saatmine läti koolidesse tingiks aga eestlaste ümberrahvastamise, kuna lastel ei võimaldu õppida oma emakeelt.

„Sakala“.

Odavasti müüa

3-me kordne kivimaja

milles hotell 19-ne toaga, restoran 4-ja ruumiga ja keldriruumidega ning

2-me kordne puumaja

nelja korteriga ja kahe mansardtoaga.

Ühine krunt 465 □ sülda, majas veesisseseade.

Kinnisvarad asuvad jaama vastas.

Järelepärimistega pöörata: pr. M. P. KRÕLOVA, VAKSALI PST. 13, VALK, ESTONIA.

Mitmesugust.

Ülemaailmise Välis-Eesti päeva korraldus.

Möödunud aastal võttis 2. ülemaailmine Välis-Eesti kongress vastu resolutsiooni, mille põhjal pühitsetakse üks päev aastas „Välis-Eesti päevana“, missugune oleks nii Eestis kui ka kõiges maailmas väliseestlaste päevaks.

Välis-Eesti ühingu juhatus otsustas Välis-Eesti päeva määrata iga aasta novembrikuu kolmandamale laupäevale. Käesoleval aastal langeks Välis-Eesti päev 24. novembrile.

Välis-Eesti ühingu juhatus koos organiseeriva toimkonnaga töötas välja kava, mille järele kõik Välis-Eesti organisatsioonid asuksid selle päeva korraldamisele. Kava ning üleskutse saadeti üle terve maailma kõikidele Välis-Eesti organisatsioonidele ja väliseestlastele. Välis-Eesti ühingu usaldusesindajatele saadeti peale kava veel materjale Välis-Eesti päeval käsitamiseks.

Kava kohaselt võiksid Välis-Eesti organisatsioonid Välis-Eesti päeval korraldada aktuseid, muusikalisi ettekandeid, ühise koosviibimise lõbustustega ning esinemisi raadio-ringhäälingutes. Välis-Eesti päev on kohane liikmete kogumiseks ning korjanduste korraldamiseks seltside heaks.

Vähemate gruppidenä võõrsil elavad eestlased võiksid korraldada sel päeval vastastikusi külastamisi, et ühiselt tuletda meele kodumaad.

Välis-Eesti päeva pühitsemise kodumaal korraldab Välis-Eesti ühing. Kava kohaselt on ette nähtud 23. novembri õhtul Välis-Eesti ühingu abiesimehe Eduard Riismani esinemine raadioringhäälingus kõnega „Välis-Eesti liikumine“, „Kalju“ segakoori ettekandel väliseestlastele pühendatud laul „Võõrsil“ ja t. laulud ning väliseestlaste, Riia ooperilaulja pr. A. Liberts-Rebase esinemine, kes sel puhul lahkelt on lubanud sõita Tallinna.

Peale selle kavatseb ühing koguda raamatuid seltsidele ning korraldada hariduse ja sotsiaalministeeriumi kaudu aktuseid kõikides koolides, kus selgitatakse meie koolinõorsoole Välis-Eesti liikumise tähtsust. Välis-Eesti päeva puhul ilmuksid ka ajalehtedes vastavad laiaulatuslikumad kirjutised Välis-Eestist.

24. novembril korraldab Välis-Eesti ühing oma kontsert-balli. Ballil esinevad väliseestlastest kunstnikud ning kohalikud jõud.

Nimetatud kontsertball on juba järjekorras teine. Möödunud aastal korraldati ball 18. novembril kaub.-tööstuskoja saalis ja rohkearvuliselt osavõtnud väliseestlased viisid sealt kaasa vaimustust ja tegevus-

hoogu. Möödunud aasta kogemused peaks tänävu pidu veel hoogsamat kordaminekut kindlustama, seda enam, et nüüd kontsertball toimub seoses Välis-Eesti päevaga, või õigemini selle tujuküllase lõpuakordina.

Välis-Eesti päeva hea kordaminek oleks samm edasi meie organiseerimise töös ning sel päeval loodud sidemed kodumaa ning Välis-Eesti vahel oleksid püsiva tähtsusega.

Hõimupäeva pühitsemine Tallinnas.

19. oktoobril s. a. peeti „Estonia“ kontsertsaalis hõimuõhtut, mis kujunes rohkearvulisele publikule nii oma kõnede kui ka muusikaliste ettekannete poolest meeliülendavaks koosviibimiseks.

Avasõna hõimuõhtule ütles ESU liidu esindaja Voldemar P ä t s. Valitsuse esindaja minister N. K a n n oma kõnes tähendas, et meid, kolme hõimurahvast ühendavad ühised mälestused: kord oleme olnud ühine pere, ajal, milline ammu unustatud; kord oleme sammunud ühist rada, mis ammu rohtunud.

Eestikeelsete kõnedega esinesid veel Soome saadik H y n n i n e n ning Ungari esindaja dr. J. G y ö r k e.

Välis-Eesti ühingu esimees J. Kristelstein tervitas hõimlasi ning mainis, et Fenno-Ugri rahvaste perest on ainult suuremal killul — Ungaril, Soomel ja Eestil — olnud õnn iseseisvate rahvastena ise oma saatust määrata, kuna hulk fenno-ugrilasi veel praegu peavad alistuma võõrale võimule. Kuid ka neil kolmel iseseisval rahval ei ole õnnestunud riiki oma rahva liikmeid mahutada oma riikide territooriumile, vaid ka osa nende hõimurahvaste liikmetest on pidanud samuti rahulduma võõra ulalusega. Iga kolmas ungarlane, iga viies eestlane ning iga kaheksas soomlane asub väljaspool oma kodumaa territooriaalseid piire. On see siis üldse negatiivne ning soovimatu nähe? Selle peale tuleb kahtlemata vastata eitavalt. Emigratsioon oma loomulikes piires pole sugugi rahva jõuetuse, vaid pigemini rahva jõulisuse tundemärk, kuna emigreeruvad need, kes omavad nõnda palju energiat, et ka väljas hoopis raskemates oludes läbi lüüa. Vaatamata sellele, oleme meie võinud teostada võimsa liidu, olgugi kultuurilise. Eesti-Soome-Ungari liit on alus, millele võime julgesti toetuda. Fenno-Ugri hõimud ei oma küll ühiseid riiklikke piire, kuid väliseestlased, välissoomlased ja välisungarlased töötavad sageli külge külje kõrval ning omavad palju võimalusi moodustada ühist peret. Olekski soovitam, et hõimud väljas võimalikult rohkem üksmeelt osutaksid ning tihedamini liituksid. Võib olla vaja-

me seesugust üksmeelt tungivalt saatustlikel silmapilkudel. Ulatagem kord aastas, hõimupäeval, üle kogu maailma hõimud üksteisele sõbralikult kätt, et ühinedes hõimud koduriikides ja välisriikides moodustaksid jõu, mis võiks vajaduse korral julgasti vastu astuda teistele maailma vägevamatele!

Hõimuaktuse lõpuks kanti ette muusikalpalu kolme riigi heliloojatelt ja deklamatsioonide soome, ungari ja eesti kirjanike tööd.

Välis-Eesti muuseum asutamisel.

Välis-Eesti ühingu juhatus otsustas ühingu juure luua Välis-Eesti muuseumi, milles leiaksid jäädvustamist kõik väliseestlaste tööd, väljaanded, maalid, skulptuurid, ülesvõtted, käsikirjad, filmid, käsitööd jne.

Välis-Eesti ühing pööras kõikide väliseestlaste poole üleskutsega nimetatud esemete saamiseks.

Välis-Eesti muuseum võib ajajooksul kujuneda suureks asutiseks, mis pakub väärtuslikku ülevaadet meie suguvendade-õdede tööst ja saavutistest võõrsil.

Seni on ühingul muuseumi otstarveteks üks ruum ühingu juures, kus üle 2000 ülesvõtte väliseestlaste elust, Välis-Eesti kirjandust ja ajakirjandust, mitmesuguseid haruldasi esemeid, mida väliseestlased oma asukoha maalt saatnud jne.

P.-Ameerika Eesti Liit püüab koondada L.-Ameerika eesti seltse.

Ameerika Eesti Liidu poolt on tehtud ettepanek L.-Ameerika eesti seltsidele (Brasiilias ja Argentiinas) astuda Liidu liikmeteks. Seltsid ei ole veel ettepaneku kohta seisukohta võtnud.

Filmipropaganda ringreis sel aastal ei teostunud.

Käesoleva aasta aprillikuus kavatsesid filmioperaator K. Märskä ja ajakirjanik E. Stein teostada umbes 15.000 kilomeetri-ist matka läbi Põhja-Ameerika, külastades ja filmides eesti asundusi. Eeltöödki olid juba tehtud. Mitmesugustel põhjustel ei saanud sellest matkast aga asja.

Et sarnane propagandaringreis aga siiski vajaline on, ja et tehtud eeltöö kasutamata ei jääks, kavatsevad Välis-Eesti ühingu tegelased ringreisust teostamist oma kätte võtta. Ringreis ei piirduks sel juhtumisel mitte enam ainult P.-Ameerikaga, vaid ulatuks veel kaugematesse maadesse. Ringreisule asusid paar ühingu juhtimisele lähedalseisvat tegelast.

Lähemad üksikasjad ei ole veel selgunud, sest palju oleneb ka sellest, kuidas välis-eesti organisatsioonid ringreisule kajastuvad. Lähemal ajal pöörab V.-E. ühing seltside poole selles asjas järelepärimisega.

Välis-Eesti Ühingu ekskursioon lükati edasi.

Septembrikuul pidi toimuma Välis-Eesti ühingu ekskursioon autobustel Lääne-Euroopa riikidesse. Hiljem selgus aga, et ekskursiooni korraldamine sel sügisel on hilinev, kuna paljud kaasasõitja soovijad olid juba ära kasutanud oma puhkeajad, sest ekskursiooni mõte kerkis üles alles suvel. Ühingu liikmeskonnast avaldati soovi ekskursiooni edasilükkamiseks järgmiseks aastaks, et seda siis suureulatuslikumalt läbi viia. Juhatus asja läbi kaaludes, jõudis otsusele, et ekskursiooni ettevalmistused on töesti hilinevad ja otsustas ekskursiooni korraldamise edasi lükata järgmiseks sügiseks.

Eesti lese traagiline surm Sao Paulos.

Sao Paulo lehed toovad sagedasti teateid eestlaste kohta ning ka Eesti poliitiline elu valgustatakse mitmekülgsest. Umbes aasta tagasi teatasid Brasiilia lehed kahe eesti neiu jäljetust kadumisest; siis oli lehtedes eestlase Prosti traagiline surm j. t. juhtumeid.

Hiljuti läbistas ajakirjandust sõnum ühe eesti ettekandja traagilisest surmast. 10. septembril Santosel lasti maha tänaval seljatagant eestlane Marie Rosalie Timbermann, kui ta parajasti töölt koju läks. M. Timbermann oli lesk, 34 a. vana. Mõne aja eest kaotas ta oma mehe, eestlase Konrad Havel'i, kes töötas Light & Power'i ettevõttes Alta da Serras ning suri elektrilöögist. Lesk nõudis ettevõttelt pensioni, kuna tal kahe-aastane laps oli toita, kuid seletati, et õnnetus juhtus mitte töö ajal ja tasu jäi saamata.

Mõni kuu tagasi M. Timbermann läks Santosesse ettekandjaks „Cafe e Bar Internacionali“. Öhtul töölt koju minnes tuli teda saatama portugallane Jose Martino, poissmees, 38 a. vana. Ühe tänava nurgal jäi Jose Martino M. Timbermannist maha ning tappis oma ees sammuva naise.

Surma läbi lahkunud väliseestlasi.

Augustikuus suri Rio de Janeiro pr. Johanna Volk. Pr. J. Volk oli tulnud Brasiiliasse Soomest koos A./s. „Philipsi“ direktori van Agt'iga, kelle perekonnas tema üle 8 aasta teeninud. Pr. Volk kavatses hiljuti kodumaale tagasi rännata, kuid surm tõmbas kriipsu läbi tema kavatsustest.

Välis-Eesti Ühingu teated.

Sügisel algas Välis-Eesti Ühingu tegevuse talvine hooaeg. Kuigi käesoleval aastal, võrreldes möödunud aastaga, väliseestlasi vähem kodumaale saabus, oli selle eest märgata kirjavahetuse kasvamist. Kirjateel paluti sagedasti andmeid kinnisvara omandamise võimaluste kohta, raha investeerimise tulukuse üle jne. Eriti agarad olid Välis-Eesti organisatsioonid korrespondeerima ühinguga. Väliseestlased, kes kodumaal viibisid, külastasid ühingu bürood ja tema vastasutatud muuseumi, olid huvitatud ühingu tegevusest. Mitmed hankisid nõuannet ja kasutasid sageli ka ühingu vahetalituse abi.

Üldiselt võib märgata, et pea kõikides maades Välis-Eesti organisatsioonid on rajanud oma tegevuse kindlale alusele ning organiseerimise töö edeneb ehkki visalt, siiski järjekindlalt. Ka on ühing viimasel ajal suutnud toetada Välis-Eesti seltside tegevust.

2. oktoobril korraldas ühing liikmete omavahelise koosviibimise Seltskondlikus Majas. Koosviibimisel esines referaadiga, peale ühingu esimehe J. Kristelsteini avasõna, Brasiilia Eesti konsul ning ühingu liige Rudolf Ise teemal: „Ülevaade Lõuna-Ameerika oludest ning Brasiilia ja Argentiina eestlaste elust“. Konsul R. Ise jutustas muuseas, kui suure tahtejõuga ja armastusega Sao Paulo eestlased olid korraldanud oma seltsiruumi, ja kui palju rohkem tagajärge annaks organiseerimistöö võõrsil, kui valitseks väliseestlaste keskel üksmeel. Loengu ajal näidati valguspilte Lõuna-Ameerika eestlaste seltsielust ning nende elamutest.

Novembrikuul, pühapäeviti kell 7 õhtul esineb Tallinna raadios loengutega Välis-Eesti üle V.-E. Ühingu

abiesimees Ed. Riisman. Esimene loeng on 4. nov. kell 7 õhtul. Viimane loeng on Välis-Eesti päeva puhul reedel, 23. nov.

Praegu on ühingu büroos käimas suured ettevalmistused Välis-Eesti päeva ja ühingu kontsert-balli korraldamiseks. Kontsert-balli otsustati korraldada Seltskondlikus Majas. Esinemistega lubasid ballikülalisi austada eestlasest Riia ooperijõud pr. A. Liberts-Rebane, meie teeneline näitleja Paul Pinna, „Estonia“ tenor K. Ots, ime-laps-viulukunstnik Eevi Liivak, prl. E. Lipand, pr. A. Kull, hrad A. Esperk ja A. Rinne.

Mitu korda nädalas käib koos pidutoimkond, kuhu kuuluvad kodumaal viibivad väliseestlased: proud Toffer, Margevitsh, Tõnishoff, preilid Soom, Virgu, hrad Mölder, J. Preast ning ühingu juhatusliige E. Jürgens ja A. Nippak. Nende agaral kaasabil töötab ühingu kontsert-ball kujuneda huvitavaks ja mitmekülgseks.

Ühingu esimene juhatuse esimees hra Jaan Sitska, kes oli isiklikkudel põhjustel vahepeal sunnitud loobuma ühingu tööst, astus tagasi ühingu liikmeks. Viimaste kuude jooksul astusid ühingu liikmeteks:

Ein, Ernst, Dr. jur., ülik. professor, Tartu.
Holst, Robert, vabrikudirektor, Tallinn.
Kivisepp, Alfred, tüürimees, Philadelphia
Kuulmann, Mihkel, meier, Tudulinn.
Käosaar, Jaan, laevakapten, New York.
Poola, Edvard, dipl. insener, Tallinn.
Schnicker, Aleksander, proviisor, Tall.
Sitska, Jaan, direktor, Tallinn.
Thalberg, Harold, tolliam., Shanghai.
Treier, Anny, tööstur, Tallinn.
Vilde, Ella, tööstur, Tallinn.
Virgu, Hetty, majandusteadlane, Tallinn.
Võntso, Jüri, meister, Tallinn.

Koorilaulud väliseestlastele.

E. MAURINGU „Väliseestlaste laulu“ ja V. LEEMETSA „Võõrsil“ noodid on saadaval Välis-Eesti Ühingu büroos V. Posti tän. 8, postkast 100. — Hind: „Võõrsil“ 15 senti ja „Väliseestlaste laul“ — 5 senti noot. Välis-Eesti kooridele tunduv hinnaalandus.

Vastutav ja tegev toimetaja: *Ed. Riisman.*

Toimetus: *V. Ermits, J. Jaak, A. Nippak.*

Talitusjuht: *B. Tiido.*

Väljaandja: *Välis-Eesti ühing, V. Posti 8, Postkast 100, Tallinn. Telef.: 426-60.*

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk Tallinnas, 1934.

KINNITUS-AKTSIA-SELTS

EESTI UNION

Tallinn, Suur Karja 18. Telefon 445-10,
toimib:

Tule-, veo-, auto-, klaasi-, murdvar-
guse-, õnnetujuhuste- ja elukinnitusi.

Põllumajanduslik eksport o-ü.

„OVO“

Asut. 1924 a.

Tallinn, S. Karja 18, tel. 445-71
ja 447-53. — Telegr. „Ovo“.

Kanamunade ja
tooresnahkade
eksport.

Kaubamärk

Nõudke ainult!

Tuntud

prov. H. Jürgens'i

BOR-THYMOL

seepi

Kõrgemas headuses tua-
lettseep vistrikute, tedretäh-
tede, päikese põlendiku ja üle-
liigse higistamise vastu.

Teeb naha siledaks ja
pehmeks.

Müük apteekides, rohu- ja
teistes paremates kauplustes.

Londonis suure kuldaurahaga kroonitud.

Londonis suure kuldaurahaga kroonitud.

O-ü. „Vaba Maa“

kirjastusel ilmuvad

„**VABA MAA**“ igapäev ilmuv poliitiline ajaleht.

„**MAA HÄÄL**“ kolm korda nädalas ilmuv maarahva häälekandja.

„**RAHVALEHT**“ kolm korda nädalas ilmuv elu peegel.

„**ESMASPÄEV**“ omapärane nädal-leht huvitava sisuga.

„**PEREKONNALEHT**“ värvi-trükis jutuajakiri hulga piltidega.

„**AJUDE GÜMNASTIKA**“
kord nädalas ilmuv peamurdjate maluspala

Saku õlletehas

A-s.

õlu ja mõdu

Pealadu:

Tallinn, S. Kloostri 10-12
Telefonid 437-36, 437-38

Ameerika eestlaste ajakiri

„Meie Tee“

ilmub 12 korda aastas.
Toimetus ja talitus:
310 Lenox ave., New
York, N. Y.

VÄLISMAIL
üksiknumbri hind 10 am.
senti. Aastatellimine:
1 dollar.

E E S T I S
üksiknumbrid: 20 senti.
Aastatellimine: Kr. 2.—

Tellimiste vastuvõtmine ja üksiknumbrite müük Eestis:

Välis-Eesti Ühing

Postkast 100, Tallinn. • S. Paju,
Harju t. 43 ja Balti jaama raama-
tukapp, Tallinn.

UNION

JALANÕUD
U N I O N

NAHAVABRIKU
SAADUSTEST

VABRIK ASUT 1877 a.

EKSPORT VÄLISMAALE

K

ÜLASTAGE TALLINNAS
RESTORAN JA ÖÖLOKAAL

DU NORD'I

Mängib romansside kuningas SLAKTIN
ja mulat R. J. MISCHEL.

Hind 35 senti (ehk —.15).

paberossid
kõikide maitse

U K U

25 tk. — 20 snt.

A H T O

25 tk. — 20 snt.

R O Y A L

25 tk. — 35 snt.

SEVILLA-EXTRA

25 tk. — 35 snt.

püsiva kõrge headusega.

DANCING - PALACE „GLORIA“

Igal õhtul esineb

JEAN GOULESCO

maailma kuulus rumeenia

viulikunstnik —virtuoos.

Pühapäeviti

kella 5 tee

Jean Goulesco

osavõtul.